

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA SPOLEČENSKÝCH VĚD

PETRA SRSTKOVÁ

III. ročník – prezenční studium

Obor: Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání – Český jazyk se zaměřením
na vzdělávání

Obec Rovečné ve 20. století

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kopeček

Olomouc

2011

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen pramenů, které cituji a uvádím v bibliografii.

Petra Srstková

Olomouc, leden 2011

Obsah:

Úvod	5
Historie obce	5
Název obce	6
1. Politická, ekonomická a kulturní situace v Rovečném od začátku 19. století do 1. světové války	8
1.1. Tělovýchovná jednota Sokol	9
2. První světová válka	11
2.1. Odboj a vznik Československa	12
2.2. Léta 1914-1918 v Rovečném	13
3. Ekonomický a kulturní rozmach 1. republiky	16
3.1. Vznik Československé republiky	16
3.2. Politický a hospodářský vývoj v ČSR	17
3.3. Kulturní, ekonomický a politický vývoj v Rovečném za 1. republiky	18
3.4. Hospodářská krize v republice a rok 1938	24
3.5. Hospodářská krize v Rovečném	26
4. Průběh 2. světové války, odboj a boj za svobodu	30
4.1. Exilová politika Československa	30
4.2. Československý odboj doma i v zahraničí	31
4.3. Osvobození	32
4.4. Průběh války v obci Rovečné	33
4.5. Partyzánské hnutí	35
4.6. Konec války a její dopady na život v obci	36
5. Přechod k centrálně řízené moci a Československá republika za komunistické vlády	39
5.1. Stalinismus v ČSR a Pražské jaro	40
5.2. Období normalizace	42
5.3. Krize poválečných let v Rovečném	43
5.4. Život v obci východního bloku	46
6. Slavní rodáci	49
6.1. Mudr. Antonín Fleischer	49
6.2. Jindřiška Wurmová	50
7. Praktická část	52

Závěr	55
Seznam příloh	56
Přílohy	58
Seznam použité literatury	59
Anotace	62

Úvod

Svoji bakalářskou práci jsem zvolila téma Obec Rovečné ve 20. století. Stalo se tak proto, že tato malá vesnice je mojí domovinou a mám k ní citový vztah. Cílem této práce je objektivně shromáždit historická fakta a události týkající se obce.

Pro svoji práci jsem použila především kroniky a odbornou literaturu. Zvolila jsem Kroniku obce Rovečného, Obecní kroniku Rovečné, Rovečné od J. J. Glosera, Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948 – 1960, Dějiny zemí Koruny české II. od P. Bělina, Nástin českých dějin 20. století od J. Vaculíka a F. Čapka, Společenské proměny v čase socialistického experimentu od L. Kalinové, dále „Vyhrňme si rukávy, než se kola zastaví!“ P. Heumese, Abeceda komunismu L. Navara a J. Albrechta, Kunštátský okres J. Tenory, Životní odkaz Jindřišky Wurmové a její přínos pro domácí a mezinárodní mírové hnutí V. Bednářové a slovníkovou příručku Český a antifašistický odboj. V neposlední řadě jsem také využila vzpomínek pamětníků, a to především Anny Srstkové.

Historie obce

Obec Rovečné se nachází na Českomoravské vrchovině. Co se týče správního začlenění, spadá do kraje Vysočina a leží 572 metrů nad mořem. Rozloha obce není velká, čítá pouhých 11,74 km². Tomu odpovídá i počet stálých obyvatel, v současnosti jich v obci žije 649.

První historické zmínky o obci pocházejí až ze 14. stol. Je to dáno především tím, že obce v této oblasti vznikaly až ve 13. stol. v době kolonizace. Rovečné bylo založeno pány z Pernštejna a místní zemané užívali název obce ke svému příjmení, např. Vlček z Rovečného, Čeněk z Rovečného atp. V první čtvrtině 14. století se v historických pramenech obce objevuje jméno Jimram z Pernštejna, jenž si vzal za ženu dceru Kuny z Obřan, zakladatele Kunštátu. Jejich dcera Jeruše, zvaná též Gertruda, měla ve svém držení obce od Sněžného až po Rovečné.¹ V době 14. a 15. století se v držení vesnice střídali páni z Pernštejna s pány z Kunštátu, během 16. století se vesnice stala majetkem pouze panství kunštátského.² Půda obce byla majetkem šlechty a ta ji rolníkům pronajímala. Pro obyvatele Rovečného platily robotní povinnosti (především práce v lese a

¹ GLOSER J. J., *Rovečné*. 1. vydání. Litomyšl: HGR, 2009, s. 18

² TENORA, J. *Kunštátský okres*. 1. vydání. Brno: GARN, 2007, s. 144

úprava cest). V polovině 18. století se nabízela možnost, kdy rolníci místo své práce odváděli vrchnosti peněžní dávku vypočtenou dle výměry pozemků. Poddaní museli platit vrchnosti roku 1750 úroku o sv. Jiřím 21 zl. 8 kr., o sv. Václavě 22 zl. 50 kr., dávali 27 šlepic, 160 vajec 118 měr ovsa a předli 191 liber lnu.³

Roku 1849 vznikají okresy s obecní samosprávou namísto panství. Rovečné do okresu Kunštát spadalo až do doby Protektorátu Čechy a Morava, v této době se obec stala součástí okresu Boskovice. Roku 1949, kdy došlo k další změně ve správním členění, se stala okresním městem Bystřice nad Pernštejnem. Od roku 1960 Rovečné spadá do Žďárského okresu. S novým tisíciletím přichází zrušení okresů a Rovečné je správně řazeno do kraje Vysočina s krajským městem Jihlava.

Název obce

V minulosti se vedly spory, zda původní název obce bylo Rovečné či Rovečín. Z historických záznamů lze vyčíst, že obyvatelé Malého Tresného a Věstínka (vesnice v okolí Rovečného) chodili do Rovečného a nikdy ne do Rovečina.

V 18. století byly zažity a používány oba názvy – Rovečné i Rovečín. Název Rovečín vznikl pravděpodobně z německého Rowetschin a možná také podobností k názvům sousedních vesnic (Bolešín, Věstín, atp.).

V roce 1925 byl název ministerstvem vnitra pevně ustanoven na Rovečné, i přes protesty zastupitelstva obce.

Proč zrovna obec dostala název Rovečné? Existují dva výklady původu. První z nich říká, že Rovečné je odvozeno od slova „rovec“, což znamená nerovné místo a plně toto odůvodnění odpovídá poloze.

Jiný názor na původ jména obce zastává rodák a historik Rovečného, Adolf Srstka, který se přiklání k tomuto odůvodnění: Při přestavbě některých domů byly nalezeny staré

³ GLOSER, J. J. *Rovečné*. 1. vydání. Litomyšl: HGR, 2009, s. 19

lidské kosti, zejména kolem 20. let 20. století, z čehož se dalo usuzovat, že na těchto místech bylo pohřebiště – pole s hroby – rovy – rovečné pole...⁴

⁴ GLOSER, J. J. *Rovečné*. 1. vydání. Litomyšl: HGR, 2009, s. 11

1. Politická, ekonomická a kulturní situace v Rovečném od začátku 19. století do 1. světové války

Nové století bylo v naší obci započato nevšedně – dne 10. 1. 1901 ve 4.00 hodin došlo k zemětřesení. Trvalo pouhé čtyři vteřiny a centrum zemětřesení bylo v Čechách. Pamětníci vzpomínali, že nádobí v kredenci zvonilo, zvířata se plašila a lidé se při chůzi potáceli.

Na počátku 20. století v Rovečném stálo 120 domů, žilo zde 875 obyvatel, z toho 714 evangelíků, 155 katolíků a 6 židů. Všichni občané obce byli české národnosti.⁵

Roku 1907 proběhly volby do Říšské rady, jež se poprvé konaly na základě všeobecného a rovného volebního práva, jelikož roku 1896 byla reformou zavedena všeobecná kurie, která umožňovala volit všem mužům.

Tohoto roku se v obci konaly i volby do moravského zemského sněmu. O volby v obci, samozřejmě i v obcích ostatních, byl nevídaný zájem. Žilo zde totiž mnoho lidí, již volit doposud nemohli (roku 1882 došlo k volební reformě, která snížila volební cenzus ve venkovské a městské kurii na pět zlatých ročně, následně roku 1896 byla zavedena V. kurie, do které spadali všichni muži nad 24 let), proto v tomto politickém aktu viděli zlepšení svého společenského postavení.

Volby do moravského Zemského sněmu za V. kurii v Rovečném vyhrála Československá sociálně demokratická strana v čele s Janem Filipínským. To bylo oslavováno v Rovečném hudbou. Místní František Jančík nakreslil transparent, na němž stál: „*Filipínský zvítězil 3000 hlasy bez párků a viržinek a bez Černých taky*“.⁶ Černými byla nazývána Křesťansko-sociální strana pro Čechy a Moravu, která stála v opozici k Československé sociálně demokratické straně. Noc po volbách byl konán průvod, jenž se provokativně zastavil u katolické fary a provolával slávu vítězné straně.

Roku 1912 proběhla balkánská válka. Srbové a Bulhaři porazili Turecko. Někteří rovečínští záložníci byli povoláni do služby. Následující rok ve vsi byl klidný, i když byla cítit předzvěst války.

⁵ Autorský kolektiv: BARTOŠ, J., SCHULZ, J., TRAPL M. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948-1960*, svazek V. 1. vydání. Ostrava: Profil, 1976, s. 213

⁶ *Kronika obce Rovečného (uloženo v rodině autora kroniky Adolfa Srstky)*

Co se týče ekonomické situace v obci začátkem 20. století, záleželo to především na počasí, jelikož obec byla zaměřena na zemědělskou činnost. Nejkritičtější byl rok 1904 kvůli abnormálně vysokým teplotám v letních měsících (35° - 40° Celsia). Dostavil se nedostatek vody a v řece Labi se dokonce ukázal kámen hladu, který byl naposledy viděn v roce 1842. Kvůli suchu byla úroda velmi slabá. Ceny obilovin a brambor oproti předchozím letům stouply.

Průměrné ceny obilovin od roku 1900 do roku 1913, cena je uváděna v korunách za q:

žito: 16 – 20 K, ječmen: 18 K, oves: 12 – 16 K, pšenice: 23 – 28 K, brambory: 3 – 5 K, otruby: 17 K, seno: 10 K, sláma: 6 K⁷

1.1 Tělovýchovná jednota Sokol

Jednota Sokol v Rovečném byla založena 25. listopadu 1913, kdy předseda zařizujícího výboru Čeněk Kořista přečetl schválené stanovy moravského místodržitelství všem čtyřiceti dvěma vstupujícím členům. Členové se zavázali, že vždy budou čestně vystupovat a budou vzorem všem spoluobyvatelům. Sokolská činnost byla pestrá a široká, členové Sokola pořádali přednášky, oslavy výročí, jež se v obci slavily, hráli divadlo atp. Dokonce založili v obci knihovnu. Jednalo se o kulturní složku naší obce.

První veřejné cvičení se konalo roku 1914 na zahradě Karla Jančíka. Zúčastnili se ho nejen členové jednoty, ale i žáci, dorostenky a ženy. Poté se konal průvod vesnicí v krojích, jelikož obec zakoupila 35 kusů krojů pro chudší, bohatší si je zakoupili sami. V krojích šli i žáci. Tato veřejná cvičení se opakovala rok co rok, až do začátku druhé světové války.

Dne 28. června 1914 se konal v Brně všesokolský slet pro sblížení slovanstva. Sletu se zúčastnili jednoty sokolské snad z celého území Českých zemí i jednoty ze zahraničí. Rovečtinská jednota byla zastoupena osmi členy. Jak je známo, slet nebyl bohužel

⁷ *Kronika obce Rovečného*

dokončen, jelikož byl po atentátu na následníka trůnu Ferdinanda de Este zakázán. Během první světové války byla úředně Česká obec sokolská rozpuštěna

Po válce ale obnovila rovečinská jednota svou činnost a to roku 1922, kdy byla postavena sokolská knihovna, která čítala 3. 333 svazků. Knihovna byla otevřena jedenkrát týdně a knihy si mohl půjčit každý. Knihovna před druhou světovou válku měla 350 pravidelných návštěvníků z Rovečného, Velkého Tresného a Malého Tresného. Bohužel počet čtenářů v obci v roce 1971 klesl na pouhých sto třicet.⁸

Po 1. světové válce se konala i pravidelná cvičení. Docházka do cvičení se evidovala a kdo třikrát bez omluvy nepřišel, byl z jednoty vyloučen. Ale chuť cvičit byla obrovská, tudíž k vylučování nedocházelo často.

V roce 1932 při oslavě stých narozenin zakladatele Miroslava Tyrše bylo rozhodnuto, že bude postavena nová sokolovna. Obec na stavbu přispěla 40 000 Kčs a dodala potřebné dříví. Ještě téhož roku, 10. září, byla sokolovna otevřena.

V době Protektorátu byl Sokol rozpuštěn a majetek zabaven. Naštěstí movitý majetek byl převeden na školu, peníze byly dány do záložny na splátky neexistujícího dluhu. Sokol se tedy vykázal majetkem 10 Kč a 32 haléřů.⁹

Po 2. světové válce se konala obrovská slavnost, příčinou bylo opět znovuoživení činnosti. Bylo prodáno přes 2 000 odznaků a rovečinská jednota dostala prapor. Opět se konaly oslavy, hrála se divadla, cvičilo se atp.

Česká obec sokolská byla zrušena stávající komunistickou vládou po politickém převratu roku 1948. I přestože lidé stále chodili cvičit do „sokola“ (tělovýchovné jednoty nazývané sokol dále fungovaly), jeho původní orgány a stanovy už neexistovaly.

⁸ *Obecní kronika Rovečné (uloženo na OÚ Rovečné)*

⁹ *tamtéž*

2. První světová válka

Rok 1914 se do historie zapsal jako rok začínající světové války. Byl to rok úrodný, alespoň v obci Rovečné. Dne 28. 6., v den, kdy se konal všesokolský sled, byl spáchán atentát srbskou teroristickou organizací Černá ruka na následníka trůnu Ferdinanda de Este a jeho ženu kněžnu Chotkovou. Měsíc na to vypovědělo Rakousko-Uhersko Srbsku válku. Na stranu Srbů se postavilo Rusko, Francie, Velká Británie, Černá Hora a Belgie. K Rakousku-Uhersku se připojili Němci, Turci, později Bulhaři. Itálie se navzdory členství v Trojspolku roku 1915 přidala na stranu Dohody. České země bojovaly za rakousko-uherské zájmy, jelikož byly součástí této monarchie.

První světová válka je považována za 1. průmyslovou válku v dějinách. Jednalo se o válku dobovačnou, která měla buď změnit nebo potvrdit dosavadní rozložení sil bojujících států, dále udržet či získat kolonie a trhy.¹⁰ Válka se odehrávala na několika frontách zároveň: na východní frontě bojovalo Rakousko-Uhersko s Německem proti Rusku. Rusko nebylo tolik průmyslově vyspělé jako Německo, nedostatky ale nahrazovalo velice početnou armádou. Důležitá byla také jižní fronta, která se otevřela po vstupu Itálie do války, ale nejdůležitější byla fronta západní. Zde bojovali pouze Němci proti Francouzům, posíleným Brity a od roku 1917 i Američany. Němci neváhali porušit neutralitu Belgie a napadli Francii obchvatem, ale Francii se jim dobýt nepodařilo.

Zásadní střety obou válčících stran se odehrály na řece Sommě. Zde Britové poprvé použili tanky. Dále u města Ypres, zde naopak Němci použili novou zbraň a to otravný plyn. Dlouho byly síly vyrovnané, po německém vítězství na východní frontě se Němci pokusili prorazit nepřátelské linie, ovšem protiúder spojeneckých sil zničil německou ofenzívu.

První světová válka byla válka zákopová. Dohoda zvítězila hlavně proto, že její vojáci vydrželi na frontě déle než vojáci Německa a Rakouska-Uherska.

¹⁰ BĚLINA, P. a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 139

2.1 Odboj a vznik Československa

Čeští i slovenští vojáci bojovali na straně Rakouska-Uherska, nelíbilo se jim ale, že mají bojovat za stát, který nikdy nepřijali za svůj a že nepřítelem je Rus-Slovan.

Válečný stav znamenal automatické pozastavení různých občanských svobod. Na základě § 14 Prosinčové ústavy vládla výkonná moc bez parlamentu, jelikož zasedání říšské rady odročené v březnu 1914, bylo prohlášené za skončené. Vojenské velení získalo převahu nad civilními úřady¹¹ Rakousko-uherský stát se během války stal vojensko-byrokratickou diktaturou.

Čeští politici se odmlčeli a zastávali prorakouské stanovisko. S tím se ale rozcházel Tomáš Garrigue Masaryk a v prosinci roku 1914 emigroval. V českých zemích zůstalo několik jeho příznivců v čele s Edvardem Benešem, kteří vytvořili tajnou organizaci Mafie. Udržovali spojení s Masarykem, shromažďovali špionážní informace a přesvědčovali české politiky, aby nepodporovali Rakousko-Uhersko.

V září roku 1915 odchází za Masarykem Edvard Beneš. Společně ještě s Milanem Rastislavem Štefánikem, vytvořili Československou národní radu, orgán československého odboje. Díky usilovné práci těchto mužů se během války podařilo na svou stranu dostat státy Dohody.

Národní rada vytvářela i československé legie, které byly formovány z vojenských zajatců a přeběhlíků. Nejvíce se československé legie vyznamenaly v bitvě u Zborova.

Mezitím se domácí politická scéna domluvila na vytvoření dvou organizací a to Českého svazu (čeští poslanci ve vídeňském parlamentu) a Národního výboru (nejvyšší národní politický orgán doma). Obě organizace stále zastávaly prorakouské stanovisko.

30. 5. 1918 je v Pittsburghu uzavřena dohoda o samostatném Československém státě. Československá národní rada se mění na prozatímní vládu, jejímž předsedou se stal Tomáš Garrigue Masaryk, který se po ukončení války vrací společně s Edvardem Benešem do vlasti. 28. října 1918 byla na Václavském náměstí v Praze vyhlášena samostatnost.

¹¹ VACULÍK, J., ČAPKA F. *Nástin českých dějin 20. století*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1999. s. 17

2.2 Léta 1914-1918 v Rovečném

První srpen roku 1914 byl dnem, kdy občané Rovečného poprvé pocítili počínající válku. Byla totiž nařízena mobilizace mužů do 38 let. Druhá mobilizace proběhla již počátkem září a tentokrát se týkala mužů od 36 do 42 let. V říjnu byli odvedeni mladíci od 20 do 24 let. Poslední odvody tohoto roku se konaly v prosinci a týkaly se mužů od 24 do 36 let.

Během prvního roku války, kdy byly započaty boje s Itálií, do obce přišli emigranti z Tyrol. Obdivuhodně rychle se učili česky, zejména děvčata. Společně bydleli ve staré hospodě č.p. 2 v prvním poschodí. Bydlela zde rodina Silvio Federici – Rovereto – Lizanela. Byli chudí a hladoví, protože jejich majetek zůstal v Tyrolích. Neměli nic. Zvykli si zde na místní občany a loučení s rovečtínskými při jejich odjezdu na konci války bylo lítostivé.

Za války byl nedostatek zásob pro vojsko, proto cena obilovin stoupla (cena za q): pšenice: 41,5 K, žito: 34 K, oves: 24 K, ječmen: 28,8 K. Cena rýže stoupla o 100%.¹²

Rok 1915 počal v Rovečném odvodem koní a to přesně dnem 16. 2. 1915. Pak přišlo zabavování majetku občanů – 5. května lidé přišli o veškeré kovy (měď, cín, mosaz, olovo, hliník atd.) Z plotů byl odebrán a odvezen ostnatý drát. Následovaly další odvody mužů a to ve věku od 27 do 37 let. Nakonec došlo i na nejmladší muže, 18leté hochy odvedli 16. června. Obyvatelé vesnice byli obráni o zásoby obilí, aby bylo dost zásob pro vojáky. V květnu roku 1915 byly rakouskou vládou nařízeny směšně nízké maximální ceny, např. prase mrtvé váhy stálo pouhých 3,4 K a živé tele 2,4 K. V roce 1916 se dostavil nedostatek potravin, jelikož lidé museli veškeré potraviny, které vyprodukovali, odvést státu.

Osoby těžko pracující si mohli ponechat 40dkg obilí na jeden den a půl kg brambor, na osoby lehkopracující připadalo 30dkg obilí na jeden den a půl kila brambor.¹³

Byl zakázán volný obchod, povolen byl obchod pouze s krmnou řepou, jejíž cena se pohybovala kolem 13 Kč/q. Později byla i řepa zabráná.

¹² *Kronika obce Rovečného*

¹³ *tamtéž*

V Rovečném se v tomto roce zavádí spotřební lístky. Jednalo se o takzvané chlebenky, cukřenky, kávenky, tučenky, mléčenky či tabačenky. Byly zavedeny i tři bezmasé dny v týdnu a to v pondělí, středa a pátek. Sobota byla dnem bez tuku. Toto nařízení bylo vcelku směšné, neboť obyvatelé Rovečného, a nejen ti, neměli maso kolikrát ani jediný den v týdnu.

Jelikož bylo zapotřebí mnoho kovů, stalo se, že kostelní zvony, jak zvon z evangelického kostela, tak i z katolického, byly zabaveny. V katolickém kostele zůstal pouze starý vzácný zvon, jenž byl chráněn památkovým úřadem. V evangelickém kostele zbyl zvon prostřední, jenž se nazýval „poledňák“.

Lidé se najednou dostali do bídy, jakou zatím nepoznali. Ocitli se bez žehliček, hmoždířů, klik či bleskosvodů. Obyvatele postihl hlad. Aby stát lidem pomohl, vypsal válečné půjčky, které se vypisovali na 6 až 7 let, také na 35 až 40 let se zúročením 5,5 procenta. Docházelo k vyplácení podpor pro rodiny, kde muž – živitel byl ve válce. Rok 1917 byl ve znamení největší drahoty a chudoby. Nebylo nic. Lidé si sami vyráběli jídlo, tabák, či nitě. Nastoupila středověká forma obchodování a to výměnný obchod.

Ceny narostly do obrovských výšin: Cívka niti: 50 K, Husa: 180 K, Kůň: 6000 K, 100 kg pšenice: 300 K, 1 q řepy: 35 K, 1 m látky: 100 – 200 K.¹⁴

Roku 1916 byla rakouskou vládou vydána Válečná příkázání pro školní děti, jež obdržely všechny děti v zemi. Účelem bylo zajistit co největší spořivost občanů a to i dětí, aniž by si vláda uvědomovala, že lidé často neměli šetřit čím. Příkázání zněla následovně:

1. *Nemyslete vždy toliko na sebe, nýbrž také na ostatní!*
2. *Šetřete proto vším, zvláště pak chlebem a brambory!*
3. *Zachovávejte svědomitě dny bezmasé!*
4. *Neodhazujte, co jest jedlé!*
5. *Uvarujte se veškeré škody v zahradách a na polích!*
6. *Šetřete obuvi, šatstva a prádla!*
7. *Zacházejte šetrně se dřívím, uhlím a svítivem!*
8. *Hospodařte s papírem, motouzem a jinými předměty!*
9. *Vypomáhejte při pracích polních a v domácnosti!*
10. *Závod'te navzájem v lásce k vlasti!*

¹⁴ *Kronika obce Rovečného*

Malé děti ale nechápaly, jak mají šetřit tím, co sami nemají. Často neměly, co jíst, chodily bez punčoch, bačkory si vyráběly ze starých vyhozených klobouků, ti šikovnější si dokázaly zhotovit dřeváky. Při pasení dobytka chlapani potajmu krávy udojovali. Dalo by se říci, že válečná příkázání neměla vliv už na tak dost bídny život tehdejších dětí.¹⁵

Na vrcholu chudoby a bídy konečně přišlo osvobození, do Rovečného se dostaly zvěsti, že války je konec. Vítězná Dohoda dne 28. října 1918 uznala samostatný Československý stát. To se ovšem rovečínští dozvěděli až několik dní nato telegramem od Národního výboru. Poštmistrová Olga Jančíková s poštovním učněm oběhli všechna stavení. Večer se konal průvod vesnicí, ke kterému hrála hudba. Všechny rakouské nápisy, letáky či značky byly strhány a zničeny. V Rovečném začaly oslavy konce války a počátku nového samostatného státu. Slavnosti trvaly několik dní, lidé nedělali nic, jen se bavili, shlukovali a debatovali mezi sebou. Všichni žili pomyšlením na svobodný život bez rakouské nadvlády.

¹⁵ *Kronika obce Rovečného*

3. Ekonomický a kulturní rozmach 1. republiky

3.1 Vznik Československé republiky

Vznik Československé republiky byl vyvrcholením národních snah. Československá národní rada, doposud působící v exilu, je dohodovými státy uznána za prozatímní vládu. Tomáš Garrigue Masaryk je zvolen prezidentem republiky, Karel Kramář plnil funkci předsedy vlády, Edvard Beneš zastával funkci ministra zahraničí a Milan Rastislav Štefánik se stal ministrem války.

K vyhlášení Československa republikou došlo spontánně v Praze dne 28. října 1918, ač někteří představitelé nově vznikající politické scény si představovali nově vzniklý stát odlišně (např. Karel Kramář viděl československý stát jako monarchii).

Dne 30. října toho roku se slovenský národ přihlásil ke společné Československé republice Martinskou deklarací. Poté byla ustanovena Slovenská národní rada v čele s Matúšem Dulou.

18. ledna 1919 byla zahájena mírová konference v Paříži. O podmínkách smluv rozhodovala Nejvyšší rada, kde měli rozhodující vliv zástupci hlavních vítězných mocností – prezident USA Woodrow Wilson, francouzský ministerský předseda Georges Clemenceau a britský premiér David Lloyd George.¹⁶ Československo patřilo sice mezi vítězné státy, ale s „omezenými zájmy“, tzn. o poválečném uspořádání světa nerozhodovalo, pouze smělo přednést své požadavky. Na konferenci se do Paříže vypravil Karel Kramář a Edvard Beneš. Podařilo se jim prosadit zajištění hranic v rozmezí historických zemí koruny české a kromě toho i odstoupení území Hlučínska Německem, části Vitorazska a Valticka Rakouskem.¹⁷ Částí Československa se stala i ekonomicky zaostalá Podparkatská Rus, jež byla doposud součástí Uher a která si od spojení s Československem mnoho slibovala. Neúspěšněji probíhala jednání, která se týkala finančních záležitostí. ČSR byl nejen odepřen podíl na reparacích, jelikož bylo argumentováno tím, že vznikla až 28. 10. 1918, ale naopak musela převzít podíl na

¹⁶ BĚLINA, P. a kol. *Dějiny zemí Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 159

¹⁷ tamtéž, s. 160

reparacích poraženého Rakouska - Uherska, což bylo nazváno „příspěvek za osvobození.“ Na ČSR připadla polovina z celkové částky 1,5 miliardy zlatých franků.¹⁸

Co se týče národnostního složení Československé republiky, jednalo se o stát se značným podílem národnostních menšin. Republika ve svých počátcích čítala 13,6 milionů obyvatel, z toho 6,8 milionů obyvatel bylo české národnosti, 3,1 milionů německé, 1,9 milionů slovenské, 0,75 milionů maďarské. Rusínů, Ukrajinců a Rusů zde žilo dohromady 450 tisíc, Židů 180 tisíc a Poláků 75 tisíc.

3.2 Politický a hospodářský vývoj v ČSR

První vláda samostatného Československa byla nazývána všenárodní koalicí, jelikož v ní byly zastoupeny české i slovenské politické strany. Nejsilnější stranou zde byla Republikánská strana československého venkova v čele s předsedou Antonínem Švehlou. Tato vláda měla za úkol řešit řadu problémů, jež vlivem války vznikly. Bylo třeba obnovit zničené hospodářství, bojovat proti černému trhu a inflaci, a zajistit potraviny pro vyčerpané obyvatelstvo atp.

V polovině června 1919 se konaly volby do obecních zastupitelstev. Vítězi se stali sociální demokraté s téměř 30% získaných hlasů, jak se očekávalo, na pomyslném druhém místě se umístili agráři (přes 21%) a socialisté spojení se stranou pokrokovou (necelých 16%), následovali lidovci a za nimi národní demokracie.¹⁹ Volby ukázaly nové rozvržení sil, Kramářova vláda podala demisi.

Následovala vláda sociálního demokrata Vlastimila Tusara, jež byla nazývána rudozelená koalice, jelikož zde byly nejsilnějšími stranami strana agrární a sociálně demokratická. Politika této vlády se také snažila odstranit následky války a vytvořit stabilní hospodářství. Bylo třeba vytvořit novou československou měnu, proto proběhla v únoru 1919 měnová reforma. Byly okolkovány staré rakousko-uherské bankovky a následně zavedena koruna československá (v poměru 1:1 k rakousko-uherské koruně).²⁰ Dále byl zaveden nostrifikační zákon, jenž nařizoval zahraničním akciovým společnostem,

¹⁸ VACULÍK, J. ČAPKA F. *Nástin českých dějin 20. století*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1999. s. 30

¹⁹ BĚLINA, P. a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 167

²⁰ tamtéž, s. 167

kteřé působily v Československé republice, aby zde zřídily dceřinou společnost či sem přesídlili.

Jednou z nejdůležitějších reforem byla reforma pozemková. Došlo k ní záborovým zákonem z dubna 1919, přidělovým z ledna 1920 a náhradovým z dubna 1920, kdy byla přerozdělena půda velkostatků nad 250 hektarů. Týkala se 1.800.000 hektarů půdy, zčásti rozdělené drobným rolníkům, zčásti prodané jako zbytkové statky s výměrou, umožňující racionální hospodaření.²¹

Těmito reformami nebyly odstraněny veškeré důsledky války, ale byly vytvořeny předpoklady k hospodářskému vzestupu země. Do roku 1929 Československá republika průmyslově vzkvétala, více však v Česku než na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Slovensko přispívalo za 1. republiky k celostátní průmyslové produkci pouhými 8%, což byl nepoměr k tomu, že zde žilo 23% veškerého obyvatelstva ČSR.²² Životní úroveň obyvatel rostla. Do výroby se zaváděly nové racionální metody řízení, začaly se používat nově vzniklé technologie atp. Výrazně klesl počet nezaměstnaných, zbylým nezaměstnaným byla vyplácena dávka v nezaměstnanosti. Československu se dařilo i v zemědělství díky zavádění mechanizace do pracovního procesu.

3.3 Kulturní, ekonomický a politický vývoj v Rovečném za 1. republiky

I přestože byl války konec, chudoba nepolevila a všude vládla drahota. Kůň stál až 25 000 korun a metr látky až 300 korun. Stejně to bylo i s obilovinami a dalšími potravinami a surovinami. Tehdejší ekonomové předpokládali v následujících letech další zdražování.

Roku 1919 byly vypsány na celém území Československa obecní volby podle přímého, tajného a rovného volebního práva. K hlasování měly být použity kandidátní listiny. Ovšem nakonec se v Rovečném volby nekonaly, jelikož strany, jež tu zasedaly, se domluvily mezi sebou na sdružené kandidátní listině. Prvním starostou ve svobodném Rovečném se stal rolník Josef Petr.

²¹ BĚLINA, P. a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 167

²² VACULÍK, J., ČAPKA F. *Nástin českých dějin 20. století*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1999. s. 39

V dubnu byla v obci založena organizace Republikánské strany, jež měla za úkol chránit práva malých zemědělců v obci. Předsedou strany se stal Čeněk Řehůrek, místopředsedou Josef Matonoha. Ke straně se přihlásilo 120 členů, z toho lze soudit, že politická angažovanost obyvatel byla nemalá. 20. května 1919 strana přijala oficiální název Republikánská strana československého venkova.

Na jaře tohoto roku byla symbolicky zasazena lípa svobody. U evangelického kostela stojí dodnes, přestože byla zasazena do špatné hlíny, která zpočátku nevyhovovala jejímu růstu. Ale trýznivé okamžiky překonala a nyní je stromem, který je chráněn státem.

Jak celý stát, tak i ves Rovečné se učila žít samostatně a svobodně. Pryč už byla radost ze samostatného státu, opět se vrátil obyčejný život se všemi svými útrapami. Velikou podporou a posilou pro obyvatelstvo se stala návštěva prezidenta Tomáše G. Masaryka dne 16. září 1921. Lidé opět začali věřit v lepší zítřky a nevzdali svůj boj s chudobou.

Dva roky po válce byla znenadání v obci vyhlášena mobilizace. Jednalo se o muže narozené mezi lety 1895 – 1900. Důvodem byl pokus Karla Hasburka dostat se na maďarský trůn, čímž mohla být ohrožena naše nová republika. Naštěstí byl tento čin mladého Hasburka zmařen a vojáci se mohli pokojně vrátit ke svým rodinám ještě téhož roku.

Na rok 1921 vzpomínají rovečínští pamětníci jako na rok zavedení elektrického osvětlení. Ke svícení byl použit benzínový motor poháněný dynamem. Zpočátku bylo osvětlení nespolehlivé a bylo náhodou, když se některou z lamp povedlo rozsvítit. Ovšem časem bylo osvětlení zdokonaleno a stalo se nedílnou součástí nočního života obyvatelstva, kterému se díky elektrickému vedení prodloužily dny.²³

Tohoto roku došlo k částečnému uvolnění obchodu s chlebovinami. Ve volném obchodu se prodává pšenice za 400-450 Kč, oves 250-340 Kč, žito 350 Kč, brambory 100-160 Kč. Koncem roku ceny obilovin rychle klesají následkem zahraniční konkurence a vzestupu československé valuty.²⁴

Rok 1922 byl ve znamení sucha. Obilí dozrálo brzy, sena byla velice málo. V lesích se objevila mniška sosnová, což pro sedláky znamenalo zkázu. Důsledkem toho byl pokles ceny masa, především hovězího. Jelikož si zemědělci v Rovečném pro jistotu nechávali do

²³ GLOSER, J. J. *Rovečné*. 1. vydání. Litomyšl: HGR, 2009, s. 155

²⁴ *Kronika obce Rovečného*

zásoby jetelinu a krmné obilí, mohli nyní vykoupit od sousedů z okolních vesnic chovná zvířata pod cenou a navíc je byli schopni uživit a vykrmit. Proto sucha příliš nezasáhla do životního standartu obyvatelstva.

S poklesem cen u nás ale přišla průmyslová krize. Naše země byla odkázána na vývoz do zahraničí, ale vzhledem k posílení koruny nekupovaly okolní země naše výrobky. V Československu dochází k nezaměstnanosti. Tyto nepříjemnosti opět skoro nijak nepostihly obyvatele Rovečného, jelikož se živili výhradně zemědělstvím a hospodářstvím.

Co se jich ale týkalo stejně, jako ostatních byla nově zavedená daň z majetku a z přírůstku na majetku. Nejvyšší daň roku 1922 byla předsána na 34 000 Kčs, nejnižší na 34 Kčs. Průměrná daň se pohybovala okolo 24 000 Kčs.²⁵

Elektrické vedení v naší obci se podařilo natolik zkvalitnit, že nejen od 4. února 1922 pravidelně svítily všechny pouliční lampy, ale dokonce se dalo elektriky již využít i ke každodenní činnosti a především práci. Byly zakoupeny elektrické motory, jež byly využity ke žnám.²⁶ Cena provozu byla 4 Kčs za jednu kilowatthodinu, dále se připlácely 2 Kč za síť. To byla ale příliš vysoká cena pro obyčejné rolníky, tudíž místo sto a padesátiwattových žárovek používali deseti až patnáctiwattové.

Rovečínští, i přes mnoho práce na polích a na statcích, se i nadále angažovali v rovině politické. Tři roky po vzniku Republikánské strany československého venkova vzniká organizace k této straně přidružená, zvaná Domovina. Přesně byla založena 15. ledna 1922 jako organizace Domkářů a malozemědělců. Prvním důvěrníkem se stal František Elis.

V polovině roku 1923 krize u nás polevila, kdežto v Německu tomu bylo naopak, proto bylo možné zakoupit jeden bilion německých marek za pouhých 8,45 Kč.

V září tohoto roku se v Rovečném konaly obecní volby, opět na základě jedné sdružené volební listiny. Starostou byl jednohlasně zvolen rolník Josef Petr. Náměstkem starosty se stal František Mašek a radními František Elis, František Jílek a František Ondryáš.

Starosta ještě tohoto roku dokázal, že si své opětovné zvolení zasloužil – povedlo se mu vyjednat na zasedání v Kunštátě, aby byla zavedena autobusová linka do naší obce.

²⁵ *Obecní kronika Rovečné*

²⁶ GLOSER, J. J. *Rovečné*. 1. vydání. Litomyšl: HGR, 2009, s. 155

Znamenalo to ale splnit určité podmínky a to přispět 10 000 Kč na výstavbu autobusové garáže ve Skalici, vystavět garáž i v Rovečném a poskytnout šoferovi autobusu byt. Nová garáž byla postavena na pozemku, který náležel evangelické faře a který obec od ní odkoupila za 1000 Kč. Stavitel Jan Šedivý garáž za 3 124 Kč postavil. Obec tak vydala na nový autobusový spoj 51 588 Kč, přičemž roční příjem obce byl 62 284 Kč.

16. dubna 1925 byl změněn název obce z Rovečina na Rovečné. Rozhodla tak komise pro historicky správná pojmenování. Zastupitelstvo podal proti změně protest, který odůvodňoval správnost názvu Rovečín. Přesto byl protest zamítnut. Od této doby se název Rovečín přestal používat, jen sami občané vsi si na nový název nezvykli a Rovečné pro ně navždy byl Rovečín.

Roku 1929 se konaly volby do parlamentu Československé republiky. V Rovečném odvolilo celkem 420 voličů, z toho 192 občanů volilo Republikánskou stranu zemědělského a malorolnického lidu, 112 voličů upřednostnilo Československou sociálně demokratickou stranu dělnickou, 52 hlasů dostala Československá strana lidová, Československá strana národně sociální obsadila čtvrté místo s 51 hlasy, Československá živnostnicko-obchodnická strana dostala 10 hlasů a Československá národní demokracie pouhé tři hlasy.²⁷

Co se týče zemědělství a hospodářství, situace byla dobrá, počasí lidem přálo a potravin byl dostatek. Ovšem Evropu roku 1926 postihla nakažlivá chřipka. Ohroženi byli především starší lidé a malé děti. Ze západu se chřipka dostala i do Československé republiky, nejdříve postihla Prahu a odtud se rozšířila i k nám do Rovečného. V každé rodině onemocněl minimálně jeden člověk, ale nezdá se, že byli postiženi chřipkou i tři členové rodiny. Na její následky zemřeli v Rovečném tři lidé - dva starší občané a jedno děvče.

Tento rok nebyl jen ve znamení chřipky, ale také ve znamení pořizování si nových radiopřijímačů. Kupovali se tzv. „lampovky“. Jednolampový přijímač stál 800 Kč, dvoulampový až 1200 Kč. Všechna rádia byla zařízena zatím jen na sluchátka, proto lidé pokládali sluchátka na talíř, aby mohli poslouchat všichni. První radiopřijímač v obci vlastnil Antonín Bauer.

²⁷ Autorský kolektiv: BARTOŠ, J., SCHULZ, J., TRAPL, M. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948-1960*, svazek V. 1. vydání. Ostrava: Profil, 1976, s. 213

Těsně před světovou válkou zanikl v Rovečném farský rybník, který sloužil jako zdroj vody při požárech, proto byla zřízena v roce 1927 na návsi vodní nádrž, která měla sloužit stejnému účelu jako zaniklý farský rybník. Obec nádrž pořídila na vlastní náklady a zasadila u ní vrbu. Krásná nádrž s vrbou se stala dominantou návsi. Bohužel roku 1950 byla nádrž zrušena, zůstala zde stát jen vrba.

Občané obce jakožto vlastenci při znovuzvolení Masaryka prezidentem uspořádali mohutné slavnosti na znamení oddanosti, kterých se zúčastnili všichni včetně dětí (zpívajícího průvodu se zúčastnilo přes 1000 lidí). Slavnostní řeč pronesl pan Kaud, modlitbu Zdeněk Pauk. Sbor Sokol nacvičil zdařilé drama „Sibiřský uprchlík“. Podobným způsobem byly oslavovány i presidentovy narozeniny. Lidé nezapomínali ani na významné postavy z české historie. Na výročí upálení mistra Jana Husa se občané shromáždili na návsi a společně zazpívali píseň „Hranice vzplála, tam na břehu Rýna“. Stalo se tak 6. července 1927. Každoročně na Bílou sobotu byla uctěna památka padlých ve světové válce dvěma minutami ticha.

15. listopadu stejného roku se lidé dočkali posílení autobusového spoje, který jezdil směr Skalice.

Jízdní řád tohoto spoje z roku 1927:

Rovečné:

Odjezd v 3,21h, 10,10h, 16h

Příjezd v 9,14h, 15,54h, 20,29h

Skalice:

Odjezd v 5,54h, 12,50h, 18,35h

Příjezd v 6,50h, 13,30h, 20,05h²⁸

Autobusy byly velmi pomalé a navíc vozily poštu, čímž se jejich jízda ještě zpomalovala. Je to vidět i na těchto spojích, kdy vzdálenost 24,8 km byla zvládnuta za více jak tři hodiny. Ovšem pro Rovečné to byl další malý krůček k rozvoji a modernímu životu.

²⁸ GLOSER, J. J. *Rovečné*. 1. vydání. Litomyšl: HGR, 2009, s. 71

Jízdné bylo ale vysoké, z Rovečného do Olešnice (5 km) stála jízdenka 6 Kč, z Rovečného do Skalice 26 Kč.

17. června 1928 se našemu kraji dostalo velké pocty a tou byla návštěva pana presidenta Masaryka, jenž přijel do města Bystřice nad Pernštejnem, které leží 13 kilometrů od Rovečného. Z naší obce jelo uvítat Masaryka do Bystřice přes dvě stě občanů v krojích. President dojatě odpověděl: *„Děkuji Vám, pánové, a všem občanům za milé přivítání. Těším se s Vámi z obnovené samostatnosti a politické svobody. Historie kraje a Vašeho města podává četné případy nelidského starého režimu. Vašim předkům byly vrchností i děti odebrány do zástavy na panský zámek. Můžeme opravdu býti vděční osudu, že jsme všechny útrapy přečkaly a že jsme svobodni – ovšem i spolu odpovědni za budoucnost.“*²⁹

V rámci návštěvy prezidenta Masaryka se konaly i oslavy prvního desetiletí samostatné republiky, tzv. stromkové oslavy – na hřišti za školou bylo vysazeno osmnáct lip, poté se konal průvod po vsi za doprovodu hasičského sboru a jednoty Sokol. Večer proběhlo divadelní představení „Pro peníze“ od R. Robla, které se hráli ochotníci z Věštína. To motivovalo rovečínské studenty, kteří neváhali a nacvičili drama od Stroupežnického s názvem „Pan měsíček obchodník“ a „Ta naše Máňa“ od Skružného, jež se hráli pro veřejnost 22. července 1928. Výtěžek se použil na nákup nové opony, klavíru a divadelních rekvizit. Stalo se tak tradicí v Rovečném, že každoročně o prázdninách studenti nacvičili dvě divadelní hry, jež pak hráli pro veřejnost. Během prázdnin se také pravidelně konalo veřejné cvičení organizované sokolskou jednotou. Jednalo se o útvárová cvičení, ale i o gymnastiku jednotlivců. Celý tento akt byl doprovázen hudbou.

Létem ale kulturní život ve vsi nekončil. Lidé se chystali na oslavy, jež měly proběhnout 28. října, kdy měla být oslavena československá samostatnost a jednota. 21. října 1928 se rovečínská sokolská jednota a sbor dobrovolných hasičů zúčastnili odhalování sochy pana prezidenta Masaryka v Kunštátě – Rudce. Sochu měřící 12 metrů vytesal sochař Rolínek z Bořitove. Bohužel tato socha byla během druhé světové války na nařízení Němců odstraněna a ukryta.

Ani v Rovečném se nenechali zahanbit a desetileté výročí vzniku republiky oslavili novým pomníkem. Pomník byl věnován padlým ve světové válce. Prospekt byl objedнан od firmy J. Svátka z Prahy. Ta nabízela pomník za 3000 Kč z kameniny. Podle dovezené

²⁹ *Kronika obce Rovečného*

fotografie se občanům Rovečného líbil, byl tedy objednáán s 25 jmény padlých. Lidé se domluvili, že pomník bude stát naproti škole na betonovém čtyřmetrovém podstavci se třemi schody. Pomník byl odhalen ve vsí parádě za velké slávy dne 28. října 1928.³⁰

Den předem, 27. října 1928, prošel vsí, kde občané měli nazdobeny své příbytky praporky, lampiónový průvod doprovázený hudbou. Na kopci, kterému se dodnes říká březinka, byl lampiónový průvod ukončen, a byla zde zapálena hranice. Při vypouštění sedmi ohňostrojů lidé zpívali národní hymnu Kde domov můj. Hlavní slavnost se ale konala až v den desátého výročí. Byly uspořádány průvody žáků, sokolů, hasičů a legionářů. Evangelický sbor zapěl píseň „Sláva ti, drahá vlasti“ a nechyběly ani recitace nejmenších žáků školy obce Rovečné. Byly proneseny vzpomínkové projevy na padlé ve válce a v samém závěru za znění hymny byl pomník předán obci.

3.4 Hospodářská krize v republice a rok 1938

Světové hospodářské krizi v Československu předcházela agrární krize (1928), která postihla zemědělství orientované na vývoz, jednalo se především o cukrovarnictví, a byla provázána snížením cen všech zemědělských produktů³¹ Rok na to vypukla světová hospodářská krize, která se v Československu nejvýrazněji projevila roku 1933. Postižena byla všechna odvětví průmyslu, nejvíce průmysl spotřební. Průmyslová výroba klesla zhruba na 60% úroveň roku 1929, s čímž zákonitě klesl i vývoz a to až na třetinu předkrizového stavu. Prudce vzrostla nezaměstnanost, v březnu 1933 978 000 občanů nezaměstnáno.³² Krize posílila i radikální politické strany v Československu (němečtí národní socialisté, slovenská Hlinkova strana, KSČ – „*Ne Masaryk, ale Lenin.*“³³)

Roku 1929 se konaly předčasné volby a ustanovila se vláda široké koalice, zvaná také jako československo – německý koncentrační kabinet³⁴, v čele s premiérem Udržalem, která trvala až do roku 1938. Tato vláda musela vlivem hospodářské krize zasáhnout do hospodářství – zvýšila agrární cla, regulovala vývoz a dovoz, zavedla obilní monopoly atp.

³⁰ GLOSER, J. J. *Rovečné*. 1. vydání. Litomyšl: HGR, 2009, s. 27

³¹ BĚLINA, P. a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 181

³² tamtéž, s. 181

³³ tamtéž, s. 182

³⁴ VACULÍK, J., ČAPKA F. *Nástin českých dějin 20. století*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1999. s. 55

Dne 9. června vešel v platnost zákon o mimořádné pomoci, který trval až do roku 1937. Tento zákon byl zaměřen pouze na hospodářskou oblast.

V době krize došlo i ke zvýšení příspěvků v nezaměstnanosti, konaly se nouzové stravovací a poukázkové akce. Toto ale nevedlo k řešení krize, stále častěji se objevovaly demonstrace a stávky. Udržalova vláda nenabízela řešení. Řešení krize vypracoval J. Malypetr, jenž se v říjnu roku 1932 stal novým premiérem vlády a který si uvědomoval, že je více než třeba státního zásahu do ekonomiky. Došlo ke vzniku obilního monopolu, regulovaly se ceny a trhy na některých úsecích rostlinné a živočišné výroby, došlo k usměrnění podniků potravinářského průmyslu atp.³⁵

Tíživě se dopad krize projevil v pohraničí, kde se vyrábělo převážně spotřební zboží, byla zde větší nezaměstnanost. Německé obyvatelstvo zde žijící obviňovalo vládu z neřešení krize a diskriminace Němců. Šířila se zde nacistická propaganda, proti které československá justice zasáhla odsouzením několika členů DNSAP. Roku 1933 (Hitler se tohoto roku stává německým kancléřem) byl v Československu vydán zákon o tisku a mimořádných opatřeních, který zakazoval protistátní tisk a trestal protistátní činnost.

Hitlerova politika byla politikou agresivní a pro Československo to znamenalo smrtelnou hrozbu. Osudné se pro naši republiku stalo jednání v Mnichově. Mnichovská konference proběhla 29. 9. 1938 mezi zástupci z Velké Británie, Francie, Itálie a Hitlerem. Bylo zde dohodnuto podstoupení československého pohraničí Německu. Prezident Edvard Beneš společně s vládou podmínky mnichovské dohody přijaly.

Německé vojenské jednotky začaly postupně obsazovat pohraniční území ČSR, což bylo dokončeno 10. října.

Dne 5. října prezident Edvard Beneš abdikoval. Více jak měsíc po odstoupení Beneše ze své funkce, byly Národním shromážděním Československé republiky přijaty ústavní zákony o autonomii Slovenska a Podkarpatské Rusi. Dne 30. listopadu byl novým prezidentem Česko – Slovenska zvolen Emil Hácha.

Ze strany nacistického Německa docházelo k omezování demokracie, např. byla rozpuštěna zemská zastupitelstva. Dne 14. 3. 1939 bylo Slovensko odtrženo od ČSR, pokud by se tak nestalo, Hitler hrozil předáním Slovenska Maďarsku. Ještě téhož dne byl

³⁵ VACULÍK, J., ČAPKA F. *Nástin českých dějin 20. století*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1999. s. 55

vyvinut silný psychický nátlak na prezidenta Háchu, který nakonec s německou okupací souhlasil.

15. března 1939 počala německá vojska obsazovat naše území. Tento akt se obešel téměř bez bojů. Den poté, 16. března, je vyhlášen Protektorát Čechy a Morava, byl začleněn do nacistické Vělkoněmecké říše, zatímco na Slovensku vznikl formálně samostatný stát.³⁶

3.5 Hospodářská krize v Rovečném

Dalo by se říci, že naše obec za 1. republiky kvetla nejen po stránce hospodářské, ale i po stránce kulturní. Bída byla zažehnána. Ovšem v červenci roku 1929 se k lidem počasí obrátilo zády a přesně 4. července strašlivé krupobití zničilo veškerou slibně rostoucí úrodu. Na polích najednou ze dne na den nebylo nic. Proto musela být ustanovena místní nouzová komise, jíž předsedal Adolf Šimek, rovečínský rodák. Tato komise měla za úkol odhadnout škody a poté žádat stát o pomoc. Komise peníze od státu obdržela a měla je rozdělit mezi postižené hospodáře, leč nestalo se tak – předseda myslel hlavně na sebe a své příbuzné, proto peníze obdrželi i lidé, kteří se zemědělstvím neživili. K tomu všemu se přidala i zemědělská krize, jež postihla celou Evropu. Obilí, co sedláci sklídili, nestačilo ani na vlastní spotřebu, natož snad na setbu. Navíc bylo velice nekvalitní, tudíž jeho cena klesla a zemědělci se zadlužovali.

Cena obilí v roce 1929 (za q): žito – 100 Kčs, pšenice – 120 Kčs, ječmen – 110 Kčs, oves – 85 Kčs, seno – 30 Kčs.³⁷

Rovečínská školní kuchyně v této krušné době počala vařit pro chudé děti polévku zdarma. Na tuto akci přispívali lidé finančními i hmotnými dary. Polévka se vařila vydatná a hustá, aby děti neměly hlad a zároveň se jim dostala potřebná dávka živin pro růst.

Každý se snažil na polévku dětem nějak přispět, např. ochotníci z Věstínka v dubnu téhož rohu sehráli hru „Gorali“ od Sokola. Na představení se vytěžilo 705 Kč a výtěžek byl rozdělen mezi školu rovečínskou a věstínskou. Bohužel i nadále bylo peněz třeba a zoufalí

³⁶ BĚLINA, P. a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 201

³⁷ *Kronika obce Rovečného*

lidé pokáceli poslední mohutný smrk (délka 38 metrů, střední průměr 50 centimetrů) v lese Řídké, i přestože bylo v Rovečném zvykem kácet jen menší nemocné stromky. Strom byl prodán za 800 Kč.

Rok 1930 byl započat pozitivněji, i když krize nadále přetrvávala. Při oslavě 80. narozenin pana presidenta Masaryka byl založen fond na zřízení mateřské školy, do něž obec přispěla částkou 2000 Kčs. I tento rok se hrála ochotnická divadla za účelem výběru peněz do obecní kasy, jimiž se pak přispívalo na chudé. První představení se odehrálo 27. března a ochotníci představili hru „Vojnarka“ od Aloise Jiráska. Povedlo se vybrat neuvěřitelných 1004 Kčs.

V květnu proběhlo na nařízení vlády sčítání živnostenských závodů s počtem pomocných sil strojů i sil zvířecích. Dále se zjišťovala plocha hospodářských ploch. V Rovečném se napočítalo 56 živnostenských závodů a 144 zemědělských závodů. Celková výměra obce dosahovala 98,686 hektarů půdy, z toho 61,677 hektarů tvořila půda orná, 10,535 hektarů louky, 870 hektarů zahrady, 2012 hektarů pastviny, 10,193 hektarů lesní půda, 118 hektarů vodní plocha, 122 hektarů zahrádky, 732 hektarů bylo zastavěno a zbylých 2,040 hektarů byla neplodná půda.³⁸

S čítání se týkalo i hospodářských zvířat a bylo napočítáno 51 koní, 336 kusů skotu, z toho 233 krav, dále 10 ovcí, 291 koz a 377 vepřů. Dokonce byla spočítána i káčata – v létě v roce 1930 jich v Rovečném žilo 110.³⁹

V prosinci téhož roku došlo i na sčítání lidu, a to nejen v Rovečném, ale na celém území republiky. Ve vsi Rovečné stálo 157 domů, v nichž žilo 778 obyvatel, z toho 392 mužů a 386 žen. Ve vsi žili jen dva občané německé národnosti.⁴⁰ Evangelického vyznání byla většina a to 649 obyvatel, katolíků bylo 120. Pět obyvatel žilo bez vyznání, dva lidé byli pravoslavní věřící, jeden člověk vyznával řeckokatolické křesťanství a jeden byl československého vyznání.⁴¹

Další neméně zásadní událostí tohoto roku v obci byla závažná nemoc pana starosty Josefa Petra. Musel z funkce ustoupit a na schůzi obecního zastupitelstva byl 1. června všemi hlasy zvolen starostou František Srstka. Ten se jal boje o návrat obecního lesa, který

³⁸ *Kronika obce Rovečného*

³⁹ *tamtéž*

⁴⁰ Autorký kolektiv: BARTOŠ, J., SCHULZ, J., TRAPL M. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948-1960*, svazek V. 1. vydání. Ostrava: Profil, 1976, s. 213

⁴¹ *Obecní kronika Rovečné*

byl násilím odebrán pány z Kunštátu v roce 1849. S výpisem ze „Zápisu obecních oučtů“ z roku 1826, v němž jasně stálo, že les je majetkem obce Rovečné a vydání lesa Kunštátu bylo násilné a proti vůli naší obci, vydal se nový starosta nejprve k fiskálnímu úřadu, kde jej poslali k jihlavskému Krajskému úřadu a poté zpět k fiskálnímu úřadu a tak stále dokola. Věc už vypadala beznadějně, když po půlročním snažení, dne 12. prosince 1930, přišla zpráva ze státního pozemkového úřadu, která nařizovala obci Kunštát zaplatit obci Rovečné 85 000 Kč za les. Nový starosta předčil všechna očekávání místních občanů.

I přes ochotu a obětavost nedokázal nový starosta zabránit následkům krize z předešlých let. V obci se objevila nezaměstnanost, bez práce bylo 30 – 35 lidí. Chudoba se ale dotýkala všech, nejenom nezaměstnaných. Lidé dostávali od státu poukázky na odběr potravin a ve školní jídelně se opět začala vařit polévka pro děti. Polévky, stále vydatné, byly vařeny z darů obyvatel a někdy se sešlo jídla tolik, že bylo posíláno do sirotčince v Kunštátě.

Dne 27. září 1931 se poprvé při volbách do obecního zastupitelstva objevily pro neshodu stran čtyři kandidátní listiny. Volby vyhrála Domovina se 140 hlasy, následovala Republikánská strana československého venkova se 137 hlasy, třetí pozice s 93 hlasy patřila Sdružené straně socialistické (Sociální demokracie a Národní sociální strana), poslední pozici obsadila Československá strana lidová s 51 hlasy. K volbám se dostavilo 435 voličů, z toho šest hlasů bylo neplatných.⁴²

Ještě téhož roku v prosinci se konala volba starosty, náměstka a tří členů obecní rady. K volbě starosty bylo odevzdáno patnáct hlasovacích lístků, z nichž čtrnáct hlasovalo pro Františka Srstku, jeden hlas obdržel Emil Čermák, který byl zvolen náměstkem. Obecní rada se rozrostla o Františka Maška, Adolfa Metelu a Josefa Buršu.

Sté narozeniny zakladatele sokolské jednoty Miroslava Tyrše připadly na rok 1932. Rovečínská sokolská jednota se rozhodla oslavit toto významné jubileum stavbou sokolovny. Obec souhlasila a na novou stavbu přispěla obnosem 40 000 Kč a dřevem potřebným ke stavbě. Práce začala 19. dubna bouráním starého obecního sálu. Akce se zúčastnili jak odborníci, tak i obyčejní lidé, kteří chtěli pomoci. V naší obci měla být vybudována nová kulturní budova, která v budoucnu nesloužila už jen coby sokolovna, ale odehrávaly se tu veškeré kulturní akce. Otevření budovy připadlo na den 10. září 1932.⁴³

⁴² *Obecní kronika Rovečné*

⁴³ GLOSER, J. J. *Rovečné*. 1. vydání. Litomyšl: HGR, 2009, s. 123

I přes kulturní rozmach naší obce krize stále trvala. Počet nezaměstnaných v roce 1933 stoupl až na číslo 69. Stát stále vydával stravovací lístky po deseti korunách. Nezaměstnanost by ovšem nebyla tak vysoká, kdyby řemeslník, který nemohl sehnat práci ve svém oboru, neměl tu možnost odmítnout práci v oboru jiném, jak se běžně dělo v Rovečném a v okolí. Sedláci neměli pracovní sílu, protože ta by pak přišla o podporu a o lístky. Najednou z 69 nezaměstnaných stoupl jejich počet na 250. V květnu roku 1933, když už byli všichni plně zaměstnaní na polích, starosta stále vydával lístky 110 lidem.⁴⁴

Polévková akce v Rovečném běžela naplno až do roku 1937. Denně bylo nakrmeno 104 žáků, a to nejen vydatnou polévkou, ale i buchtami a koláči. Přebytek jídla byl předáván Okresní péči o mládež v Kunštátě.

Krize ještě nebyla překonána, když přišla doba nejistoty. Dne 11. dubna 1935 a 18. října 1935 byl zákonem sjednán podklad pro opatření pro případ leteckých útoků. Výkonné složky CPO byly zřízeny ve všech obcích.

Národní ranou proto byl odchod „tatíčka“ Masaryka dne 14. září 1937 ve věku 87 let. V neděli 19. září byl v Rovečném uspořádán smuteční projev. Konal se za velké účasti.

V září rok na to přichází mnichovský diktát, kterému se český lid, jenž byl všemi opuštěný, musel podrobit. Krátce na to došlo k mobilizaci. Poté vydání Sudet bez výstřelu. Naše obec měla hranice Říše na dohled, vedly kolem Sulkovského kopce. Československá republika je zničena, místo ní vzniká Protektorát Čechy a Morava. Schylovalo se k válce.

⁴⁴ *Obecní kronika Rovečné*

4. Průběh 2. světové války, odboj a boj za svobodu

4.1 Exilová politika Československa

Ještě v den, kdy Německo obsadilo území Československa, napsal exprezident Edvard Beneš protestující telegram prezidentu USA a premiéru Velké Británie. Tímto Beneš zahájil zahraniční odbojovou politiku a plusem mu bylo to, že západní velmoci neuznávaly právoplatnost protektorátu ani samostatnost Slovenska.

Edvard Beneš se stále cítil hlavním představitelem předmnichovské Československé republiky, proto se rozhodl bojovat za její svobodu. Centrem pro jeho úsilí se stal Londýn, kde byla vytvořena exilová vláda a Státní rada, která plnila funkci parlamentu. Nebylo to ale jediné centrum zahraniční politiky, druhé, a také velice významné sídlo vzniklo v Moskvě v čele s Klementem Gottwaldem.

Zásadní otázkou pro obě zahraniční odbojové vedení v první fázi války bylo poválečné státoprávní uspořádání Československa. Tato záležitost získala na důležitosti od roku 1943, kdy začaly vítězit spojenecké armády. Oba proudy odboje se shodly na tom, že po obnovení samostatného státu musí být Československo reformováno. V tuto chvíli ale nebylo rozhodnuto, jaké reformy budou uplatněny a jaké nástroje budou použity.

Během Benešovy návštěvy v Moskvě dne 12. prosince 1943 byla podepsána smlouva o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi Československem a SSSR.⁴⁵ Důvodem tohoto Benešova kroku byla snaha zabránit dalšímu německému útoku, ale také snaha zabránit SSSR, aby se vměšoval do československých záležitostí po válce.

Problémem obnovy státu v předválečných hranicích se stali sudetští Němci. Po válce došlo k jejich vyhnání, zůstat mohli pouze němečtí antifacisté. Tíživou záležitostí bylo také postavení Slovenska, jež žádalo autonomii, na což Beneš nepřistoupil a až do konce války zůstala tato otázka nevyřešena.

Co se týkalo politiky budoucího státu, měli být vyloučeny politické strany, které sympatizovaly s nacisty a jejichž činnost souvisela s kolaborací.

⁴⁵ BĚLINA, P. a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 225

4.2 Československý odboj doma i v zahraničí

S vypuknutím války souviselo formování československých vojenských jednotek v zahraničí. Tvořeny byly z uprchlíků z českých zemí, kteří se přidali na stranu spojeneckých vojsk. Ti mířili zprvu do Francie, kde vstupovali do cizinecké legie. Kvůli napětí mezi Polskem a Německem byla povolena i vojenská jednotka v Polsku. 3. září 1939 byl zřízen Český a slovenský legion a jeho velitelem se stal podplukovník Ludvík Svoboda.⁴⁶ Tato jednotka se ale výrazněji bojů nezúčastnila a posléze ustoupila na území obsazené Rudou armádou.

Velké úspěchy naopak v odboji zaznamenali českoslovenští letci ve Francii. Během dvou měsíců se jim podařilo sestřelit 158 nepřátelských letadel. Po pádu Francie odboj přesídlil do Velké Británie. Zde byla vytvořena 1. československá smíšená brigáda. Důležitá byla především 310. a 312. československá stíhací perutě a 311. československá bombardovací perutě, jež se vyznamenaly v boji o Británii.

Neopominutelný byl i Československý pěší prapor 11 – Východní na Středním východě či Československá samostatná obrněná brigáda. Během války se tvořily i partyzánské československé jednotky. Nejznámější působila v Jugoslávii a nesla název 1. československá partyzánská brigáda Jana Žižky z Trocnova.

Svou úlohu měl i domácí odboj, jenž se zformuloval prakticky ještě před začátkem války. Domácí odbojové organizace nebyly tvořeny z bývalých politických stran, jež začátkem války zanikly, výjimkou bylo Politické ústředí, kde představitelé bývalých politických stran působili. Nejrozsáhlejšími organizacemi byla Obrana národa, Petiční výbor Věrní zůstaneme a ilegální Komunistická strana Československa. Tyto organizace měly za úkol rozšiřování ilegálních tiskovin, pomoc pronásledovaným osobám a jejich rodinám, vytváření předpokladů ilegální práce zajištěním falešných dokumentů, organizování přechodu do ciziny, kam odcházeli zejména vojáci, kteří chtěli bojovat proti nacistům.⁴⁷ Dalším neméně důležitým úkolem domácích ilegálních organizací, s výjimkou komunistického odboje, bylo udržovat styk s londýnským exilovým centrem.⁴⁸

Roku 1940 se tyto odbojové organizace (mimo Komunistickou stranu Československa) spojily a vytvořily Ústřední vedení odboje domácího. Zaktivnili svoji

⁴⁶ BĚLINA, P. a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 212

⁴⁷ tamtéž, s. 208

⁴⁸ VACULÍK, J., ČAPKA, F. *Nástin českých dějin 20. století*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1999. s. 81

činnost, díky nim vrostl počet sabotáží, byly vybudovány sklady, kde se schovávaly uloupené zbraně, a byly předávány politické, hospodářské i vojenské informace do SSSR a Velké Británie.

Komunistický odboj v Československu se dostal do izolace od ostatních odbojových organizací. Důvodem bylo rozpoutané komunistické tažení proti politice Edvarda Beneše, který podle jejich propagandy zaprodal český národ západním imperialistům.⁴⁹

Nejvyšší aktivita domácího odboje byla zaznamenána v letech 1941–42. Došlo k mnoha stávkám, sabotážím, narušování železniční dopravy či poškozování vojenské techniky. Byla přerušována telefonní a telegrafní síť.

Roku 1941 se změnila i politika SSSR. Komunistické ilegální hnutí se nyní mělo zapojit do boje proti Německu. Domácí komunistický a občanský odboj byl spojen do Ústředního národně revolučního výboru Československa.

Rok 1942, kdy proběhla tzv. heydrichiáda, je koncem domácí odboje. Parašutisté, jež atentát spáchali, byli zabiti. Odplatou nacistického Německa bylo vypálení vesnic Lidice a Ležáky a občané těchto vesnic byli postříleni.

Gestapo odhalilo mnoho odbojových organizací. Většina odbojářů byla uvězněna nebo popravena. Odbojová činnost už nebyla obnovena.

4.3 Osvobození

Při osvobození Československa sehrála důležitou roli sovětská politika. Na osvobození Prahy, jakožto našeho hlavního města, se měla podílet pouze Rudá armáda, která si tímto činem zajistila popularitu zvanou Rus – osvoboditel.

Dne 5. května 1945 Rudá armáda odmítla návrh na osvobození Prahy americkými vojsky, které by se do Prahy dostaly dříve. Generál Eisenhower tedy po vůli sovětského velení dále do Čech nepostupoval, a to i přesto, že pražští povstalci jen stěží odolávali německému náporu a dovolávali se pomoci.

⁴⁹ BĚLINA, P. a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 219

Pomoc přišla od tzv. vlasovců. Jednalo se o ruské vojáky v německých uniformách. Proti Němcům vystoupili proto, že se chtěli domoci přijetí amerického zajetí. Jejich pomoc při povstání byla důležitá, jelikož vlastnili zbraně, tanky a dělostřelectvo.⁵⁰

9. května dorazila do Prahy Rudá armáda, která z města vyhnala zbytek nepřátel.

Je zřejmé, že sovětská politika sehrála jednu z nejdůležitějších rolí při osvobození naší vlasti. Důvodem bylo zajistit si v Československu (nikoliv již v Podkarpatské Rusi, jež se stala součástí Sovětského svazu) své pozice pro rozvoj politiky, následně i hospodářství řízené z mocenského sovětského centra, tedy z Moskvy.

4.4 Průběh války v obci Rovečné

Roku 1939, v době okupace, bylo zakázáno oslavovat svátek 28. října. Ve školách probíhalo vyučování jako každý všední den. Lidé v továrnách a na polích pracovali jako jindy. Lidé ve městech se alespoň svátečně oblékli, což Němci považovali za provokaci. Tito lidé byli hned, jak byla příležitost, nasazeni na práci pro říši. V březnu 1939 byla z donucení vyvěšena na poštovním úřadě v Rovečném říšskoněmecká vlajka.

V dubnu roku 1939 v obci proběhl nábor do Národního souručenství, do něhož se přihlásilo 268 mužů, což se rovnalo sto procentům mužské populace. Měsíc na to, 22. května 1939, bylo vytvořeno Mladé Národní souručenství, jež čítalo 60 chlapců ve věku od 17 do 24 let.⁵¹

S válkou přichází chudoba. Většina potravin směřovala na frontu pro německé vojáky. Od podzimu roku 1939 byly zavedeny lístky na odběr potravin. Lidé měli právo na odběr: 150 gramů krup, krupice či rýže a to 1krát týdně, dále na jedno vejce, 160 gramů kávových náhražek, 5 gramů čaje.

Dále lidé obdrželi lístek na půl kila masa týdně, lístek na tuky – měli nárok na 10,5 gramů, a také na cukr, jehož dostali 40 dekagramů za týden, mléka jim bylo určeno 0,25 litru denně.⁵²

⁵⁰ BĚLINA, P a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 235

⁵¹ *Kronika obce Rovečného*

⁵² tamtéž

V Rovečném naštěstí drobní rolníci vyprodukovali něco málo sami, proto zde nedostatek nebyl ještě tolik citelný.

Na jaře následujícího roku Němci vládli Belgii, Norsku a Dánsku. V červnu padla Paříž a Francii bylo nadiktováno příměří. Poměry v Čechách přitvrdily. Dne 2. ledna 1940 byla stanovena povinná dodávka mléka a vajec (lidé museli vyprodukované mléko a vejce zčásti odvádět říši). Dennodenně byly prováděny kontroly německými orgány. Poté přišly odvozy koní, kteří byli dva a více let staří. V létě téhož roku cenová komise pevně stanovila ceny potravin a veškerého zboží v obchodech a žádný obchodník si nedovolil toto nařízení nerespektovat. Rok na to byla Němci zavedena povinná dodávka dobytka, konal se také první soupis domácího zvířectva.⁵³

Busta Masaryka byla za války občany Rovečného ukrývána, po válce byla vrácena a při oslavě vítězství znovu postavena na své místo.⁵⁴ Dále byly zrušeny slovanské svátky – svátek Cyrila a Metoděje, Mistra Jana Husa, Petra a Pavla. V dubnu roku 1941 byla zastavena činnost jednoty Sokol. Jména spolku bylo zabaveno.

29. květen 1942 je do paměti všech lidí vryt jako atentát na říšského protektora Hoeydricha. Ještě téhož dne došlo k několika popravám. Z naší obce nebyl popraven nikdo, ale v Olešnici (sousední vesnice) byl zastřelen plukovník Karel Čápek. Strašlivá byla zpráva i o zničení obcí Lidice a Ležáky.

Němci se začali chovat krutě. Sebrali lidem teplé oblečení pro německé vojáky na východní frontě. Lidem bylo zakázáno v rámci šetření, aby používali elektrických kamen a ohřívačů. Z evangelického kostela Němci odvezli dva zvony, které měli sloužit na výrobu kovových částí zbraní. Lidem bylo nařízeno, aby na svých polích místo obilí zaseli mák. V závěru roku 1942 došlo k nucenému pracovnímu nasazení, kterému se obyvatelé okupovaných zemí museli podrobit. Jednalo se o tzv. totální nasazení.

Začala se projevovat bída. Byl katastrofální nedostatek látek a obuvi, lidé začali vyměňovat potraviny za látky. V obci vznikala černý obchod.

Kulturní život upadal, oslavy nařízené z Německa měly jen úřední charakter. Už nebyla nacvičována divadelní představení pro veřejnost, tělovýchovná činnost jednoty Sokol byla zrušena, oslavy národních svátků zakázány. Lidé mnoho nemohli a na nic neměli náladu. Kulturní život neexistoval.

⁵³ *Kronika obce Rovečného*

⁵⁴ GLOSER, J. J. *Rovečné*. 1. vydání. Litomyšl: HGR, 2009, s. 27

Nejenom muži byli odváděni na práci. V listopadu roku 1944 byly u nás konány odvody žen. Měly pracovat pro říši. Díky přičinění starosty nakonec nebyla žádná žena odvedena. Taktéž se starosta postavil za mladíky, jež měli na frontách kopat zákopy. Nikdo z nich nebyl odvezen. Touto dobou se v Rovečném na četnické stanici zabydleli tři němečtí muži, kteří zastupovali četnictvo. Ze strachu ze zoufalého a rozzuřeného českého obyvatelstva nechali na stanici zazdít okna a mezi lidmi se opovážili jen v poledne, kdy chodili do místního hostince na oběd.

Není divu, že se báli. Nátlak za války na „naše“ lidi byl především fyzický, ale i psychický. Například učitelé na českých školách museli proti své vůli a přesvědčení učit děti německé ideologii, která se týkala nadlidí a rasismu. Učitelská činnost byla přísně kontrolována – okupační režim se snažil vychovat novou generaci ke svému a německému prospěchu.

4.5 Partyzánské hnutí

Koncem války vzniklo v Rovečném silné partyzánské hnutí. Na Vysočině se objevili partyzáni nazývaní Jermak – Petrovskij, což byl oddíl velké partyzánské skupiny Jermak, vysazené 30. 9. 1944 u obce Račice na Vyškovsku.⁵⁵ Tato jednotka zde spolupracovala se skupinami Dr. Miroslav Tyrš, Jan Kozina a Třetí úderná rota. Skupina Dr. Miroslav Tyrš přišla do Rovečného v roce 1944 a zázemí jí poskytl rolník Řehůrek. Několik rovečtínských občanů se k této skupině připojilo, byli to František Fučík, Ladislav Šenkýř, Stanislav Elis a Zdeněk Jančík.⁵⁶

Jednotka Dr. Miroslav Tyrš nepůsobila jenom na Vysočině, ale také na Boskovicku a Tišnovsku. Spolupracovala se sovětskými válečnými zajatci, ilegálními organizacemi a ostatními partyzánskými jednotkami jako například již výše zmíněná skupina Jermak, dále Prokop Holý, Jan Kozina či Mistr Jan Hus.⁵⁷

⁵⁵ HUŇÁČEK, Z. a kol. *Český antifašismus a odboj*. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1988, s. 320

⁵⁶ GLOSER, J. J. *Rovečné*. 1. vydání. Litomyšl: HGR, 2009, s. 30

⁵⁷ HUŇÁČEK, Z. a kol. *Český antifašismus a odboj*. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1988, s. 316

Lidé partyzánům rádi pomáhali a často jim poskytovali i úkryt. Například rovečský učitel Abraham ukrýval spojkou Rady tří, české odbojové organizace.⁵⁸

Zpočátku partyzánům stačilo něco málo k jídlu a drobná výpomoc, byli skromní. Později, když se k nim připojili členové odbojových hnutí ukrývající se před nacisty, jejich chování se změnilo. Přicházeli do rodin, kde si nedovoleným způsobem brali to, co nebylo jejich. Odnášeli potraviny, obuv a oblečení. Řezníky obrali o maso, o sádlo, zemědělce o obilí, jež pak měli rozdělovat potřebným lidem, vždy ale takovým způsobem, aby na ně zbylo dost. Později už nedocházelo k žádnému obdarování chudých, už jen loupili a svůj lup si ponechávali celý. Například invalidu z první světové války, Adolfa Večeře, obrali o veškeré kuřivo, jež dostával od nekuřáků.⁵⁹ Partyzáni byli v očích rovečských lidí morálním dnem.

Jejich tlak na obyvatele vesnic a měst byl častokrát vyšší než tlak ze strany Němců. Lidé neměli daleko k tomu, aby pomoc hledali u samotných Němců.

Na konci války partyzáni zastřelili dva německé četníky nacházející se v Rovečném. Dále zahynuli od partyzány nastražené miny dva rumunští vojáci. Za spojenectví s Němci se krutě pomstili i rovečinskému občanu Jaroslavu Dobrovskému. Ten měl údajně podíl na odvlčení a zatčení rodiny Jančíkových, kteří byli odvozeni do koncentračního tábora. Po válce se nevrátil nikdo z nich. Partyzáni odvěkli Dobrovského k Jílkovu Kříbnu, kde si musel vykopat hrob, lehnout si do něj a poté byl zastřelen. Krutost partyzánů neznala mezí, stejně jako krutost Němců.

4.6 Konec války a její dopady na život v obci

Počátkem roku 1945 se začala německá fronta na všech stranách hroutit. Směřovalo k tomu již dříve. Česká naděje malinko povyroستla. Ale Němci stále nekapitulovali, hájili důležité železniční křižovatky a odmítali se jich vzdát. Lidé měli strach ze spojeneckých bombardérů. 11. dubna padla Břeclav a dva dny na to Kyjov. Koncem dubna padlo i Brno.

⁵⁸ GLOSER, J. J. *Rovečné*. 1. vydání. Litomyšl: HGR, 2009, s. 30

⁵⁹ *Obecní kronika Rovečné*

Střelbu a dunění bylo v Rovečném slyšet až do 5. května. Tři dny na to, 8. května 1945, Německo kapitulovalo.

Od 6. května započal odsun německého vojska. Někdy mezi 6. a 10. květnem se objevili ustupující vojáci v Rovečném. Ustupovali ve zmatku. Koně, kteří ustupovali společně s nimi, byli volně puštěni. Lidé si některé pěkné koně brali či je vyměňovali za lepší. Později ale museli odcizená zvířata vrátit jako odcizenou válečnou kořist (v roce 1945 se vracelo 60 kusů koní).

Po odchodu vojáků bylo všude kolem cest vidět převrácená hořící auta, fůry masa, konzerv, zubní ambulance, dílny všeho druhu.⁶⁰ Řemeslníci si vše, co se jim hodilo, ponechali. Ženy zase sbíraly různé látky, deky a stany. Na protest i na oslavu vítězství lidé na kopci Smrtůvka zapálili všechny německé marky, které se našly. Poté sem byly přineseny nové psací stroje, které Němci přivezli, Rovečínští je polili benzínem a zapálili. U cest leželo i mnoho sudů vína a lahví koňaku. Lidé se ale báli, že jsou otrávené, proto je lili do řek a sudy si brali prázdné. Přitom žasli, co všechno armáda s sebou vozí. Po ústupu vojáků byla v obci svolána akce na hledání a sběr střeliva. Nalezené střelivo bylo zavezeno do lomu u Andulčina kamene a zde odpáleno, což se ukázalo jako nesmysl, protože velká část lesa byla zničena.

V Rovečném, a nejen zde, začíná nový život. Obecní zastupitelstvo bylo rozpuštěno a ve Lhotě, nedaleko naší obce, vzniká Národní výbor. Předsedou se stal bývalý starosta František Srstka, místopředsedou Josef Šťastný. Výbor měl několik komisí a každá komise měla své zastupitele. Byla zřízena komise zásobovací (František Srstka), finanční (Milan Navrátil), hospodářská (Josef Šťastný), rolnická (Bohumil Řehůřek, Karel Jančík, Emil Havránek), osvětová a školská (paní učitelka Medunová), zdravotnická (Dr. Jiří Plch), a další.⁶¹

Ovšem situace po druhé světové válce byla jiná než po válce první. Lidé se navzájem okrádali, mladí převáděli peníze svých starších příbuzných na rodinnou spořitelní knížku, peníze pak vybírali a staří lidé přišli často o vše, co před válkou našetřili. Lidem se nechtělo pracovat a heslo „Roztočte kola“, jež bylo napsáno na každém rohu, vratech a domech, nebylo nic platné. Ceny rostly, ale to nebránilo lidem, aby nenakupovali věci, které nepotřebovali. V naší zemi bylo mnoho německých a protektorátních peněz. Od podzimu byly vydávány nové peníze, které byly tištěny v Londýně. Každý člověk dostal

⁶⁰ *Obecní kronika Rovečné*

⁶¹ *Kronika obce Rovečného*

500 Kč a zbytek zůstal uložen. Znovu se objevily lístky, na které lidé dostávali potraviny, jež byly až o sto procent dražší. Proto došlo i ke zvýšení mezd. Dělníci, jež měli pět korun na hodinu, dostali přidáno 4, 50 Kč. Pracující, který vydělával 16 Kč na hodinu, dostal přidáno 1,75 korun.⁶²

I přes zvýšení platů bylo při poválečné drahotě peněz málo. Lidé ale stále nakupovali, byli tak zvyklí z doby okupace.

⁶² *Kronika obce Rovečného*

5. Přejchod k centrálně řízené moci a socialistická československá republika v letech 1948 – 1989

Druhá světová válka svou hrůzou otrásla celým světem. Přinesla s sebou obrovské ztráty na životech, materiální škody a bezbřehou bídu. Řada národů se obávala sociálních revolucí. Z tohoto důvodu většina států řešila ekonomické a sociální poválečné otázky už za války.

Nová československá vláda v roce 1945 byla skloubením dvou exilových center a to londýnského a moskevského. Mezi těmito dvěma názorově politicky odlišnými centry ovšem došlo ke shodě v otázce týkající se reformy politického systému Československa. V článku IX programového prohlášení nové vlády, tzv. Košického vládního programu z 5. dubna, byl zakotven zákaz pravicově orientovaných stran první republiky.⁶³ Pravicová opozice u nás svou činnost neobnovila, levice naopak posílila svoji pozici.

Od poloviny roku 1946 a v roce 1947, v době rostoucího vnějšího napětí a změn v komunistickém hnutí, se měnilo klima i uvnitř země. Komunistická strana, povzbuzena vítězstvím květnových voleb v roce 1946, podněcovala organizované hnutí dělnictva za urychlení společenských změn ve prospěch získání monopolní moci.⁶⁴

Komunistická strana se svým významným politickým postavením v zemi řídila od roku 1946 společenské dění a dohlížela na hospodářství. Komunisté si drželi i své silné postavení v bezpečnostním aparátě. Podařilo se jim ovládnout ministerstvo vnitra a všechny vedoucí útvary Bezpečnosti, především zpravodajství a státní bezpečnost. Komunistická snaha zdiskreditovat domácí nekomunistický odboj zahájila prostřednictvím zmanipulovaných výpovědí K. H. Franka a zatčených gestapáků nevybíravou kampaň proti jedné z hlavních postav odboje, doc. V. Krajinovi.⁶⁵

Odmítnutí Marshallova plánu a únorový převrat v Československu byl začátkem komunistické nadvlády centrálně řízené z Moskvy.

⁶³ BĚLINA, P. a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 249

⁶⁴ KALINOVÁ, L. *Společenské proměny v čase socialistického experimentu*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007, s. 27

⁶⁵ BĚLINA, P. a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 259

5.1 Stalinismus v ČSR a Pražské jaro

Po volbách v roce 1948 a upevnění komunistické moci došlo k budování totalitního systému. Veškerá moc se ocitla v rukou nejvyšších komunistických funkcionářů. Po abdikaci Edvarda Beneše se prezidentem stává Klement Gottwald. Politický, hospodářský i kulturní život byl řízen z Moskvy.

Po střetu lidu s Bezpečností při příležitosti posledního rozloučení se s Edvardem Benešem byl vydán Zákon na ochranu lidově demokratické republiky a další donucovací opatření, která likvidovala zbylou opozici. Byly zřízeny tábory nucené práce, Bezpečnost i justice často postupovali nezákonným způsobem.⁶⁶

50. léta jsou dobou politických procesů proti odpůrcům režimu, které byly vedeny většinou veřejně, mnohdy jako monstrprocesy doprovázené propagandistickými kampaněmi. Byly namířeny proti řadovým občanům, proti reprezentantům nekomunistických stran, proti vysokým důstojníkům a partyzánům či proti hodnostářům vysoké církve.⁶⁷

V září roku 1949 se v Československu ocitli sovětsí poradci z Ruska, jež měli za úkol předat československým komunistům sovětské zkušenosti. Jedním z nejdůležitějších bodů jejich pobytu bylo hledat třídního nepřítele ve vlastních řadách...⁶⁸

S politickými procesy 50. let je spjata i první vlna emigrace. Naše země opustilo mnoho významných osobností, hlavně spisovatelé, umělci a představitelé demokratických stran.

Nejen v politice, ale i v ekonomice došlo ke změnám. Soukromé podniky byly znárodněny a celá ekonomika byla řízena ústředním plánem (dvouletky, pětiletky). Československý průmysl byl přeorientován na těžké strojírenství (především zbrojní výroba). V zemědělství došlo ke kolektivizaci a zakládání jednotných zemědělských družstev.

⁶⁶ BĚLINA, P a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 269

⁶⁷ HEUMOS, P. „Vyhrňme si rukávy, než se kola zastaví!“ Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006, s. 15

⁶⁸ BĚLINA, P a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 269

Pátého března 1953 umírá Josif Vissarionovič Stalin, krátce na to i Klement Gottwald. Novým prezidentem byl zvolen Antonín Zápotocký. Tato doba je spjata se jménem Chruščov, který na XX. sjezdu KSSS v roce 1956 kriticky promluvil proti stalinistickému kultu.

Došlo ke krátkému uvolnění, po kterém v roce 1956 nastala opět snaha o obnovení kontroly kultury a ideologie.⁶⁹ V roce 1960 byla přijata nová ústava, kdy byl přijat nový název naší země a to Československá socialistická republika. Vývoj šel opět k centralizaci a kontrole. Ovšem tato snaha byla nabourána v rovině ekonomické, jelikož vyhlášená 3. pětiletka se už po dvou letech zhroutila. Poté došlo k několikatému ustrnutí ekonomického růstu.⁷⁰ Komunistickému vedení bylo jasné, že je třeba několika zásadních změn v hospodářství. Reforma, ale nebyla natolik rychlá, jak si její tvůrci představovali, proto musely být obnoveny administrativní zásahy do ekonomiky. Projevila se i snaha vrátit se ke starým, osvědčeně neosvědčeným postupům.⁷¹

V šedesátých letech se začaly skupiny reformně smýšlejících lidí v kulturní, umělecké a žurnalistické oblasti.⁷²

Život obyčejných lidí se zlepšil, především zmizely obavy z čistek a z teroru. I přes hospodářské problémy vzrostla spotřeba potravin na jednoho obyvatele. Režim lidem nabídl konzumní styl života, dny jim zpříjemňoval hojnými svátky a oslavami, rozmohl se hit chalupaření. Lidé, kteří se s režimem neztotožňovali, ale ani nijak proti němu nevystupovali, ztratili zájem o veřejný život.

Do Československé socialistické republiky se dostala západní móda a hudba, která ovlivňovala hlavně mladé lidi.

Roku 1968 došlo k pokusu o vnesení lidského, humánního rozměru do pokračujícího celospolečenského socialistického experimentu. Počala se vytvářet koncepce „socialismus s lidskou tvář“, u níž hlavní roli hrálo především vystřízlivění nad neslavnými důsledky „úspěšného budování socialistické společnosti.“⁷³ Alexander Dubček, který se roku 1968 stal prvním tajemníkem, patřil mezi reformní komunisty, kteří si

⁶⁹ BĚLINA, P a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 277

⁷⁰ KALINOVÁ, L. *Společenské proměny v čase socialistického experimentu*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007, s. 227

⁷¹ BĚLINA, P a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 277

⁷² KALINOVÁ, L. *Společenské proměny v čase socialistického experimentu*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007, s. 231

⁷³ BĚLINA, P a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 281

uvědomovali nutnost ekonomických reforem a zásadních změn v hospodářství. V květnu 1968 byl přijat Akční program KSČ, který byl pokusem o reformy ekonomické a politické. Po této události veřejný život ožil, byla obnovena činnost Junáka a Sokola. Byly také založeny nové organizace, například Svaz vědeckých pracovníků. Základ pluralitní demokracii položily Klub angažovaných nestraníků a Klub 231. Cenzura byla omezena na minimum a přibývalo novinových článků, odhalujících zločiny KSČ na lidu Československa. Dne 27. června 1968 bylo v některých novinách otištěno „Prohlášení 2000 slov“, které zastávalo názor, že v reformách je třeba pokračovat bez ohledu na KSČ.⁷⁴

Tomuto reformnímu vývoji socialismu bylo zabráněno dne 21. srpna (po několika pokusech sovětského vedení „napravit“ československé reformní politiky domluvou), kdy Československou socialistickou republiku obsadila vojska pěti států Varšavské smlouvy.

5.2 Období normalizace

Normalizací je značeno období, ve kterém chtěl komunistický režim vrátit vše do starých kolejí: opět byly uzavřeny hranice, znovu se objevila přísná cenzura, řadě spolků byla zakázána činnost. S dobou normalizace je spojen teror a násilí, který se navíc odehrával v skrytu.⁷⁵

Proti vojenskému zásahu vojsk Varšavské smlouvy a násilnému zásahu do reformního dění v Československé socialistické republice se zvedla nevole a odpor. Na několika místech došlo k protestním akcím (např. sebeupálení Jana Palacha, nepokoje při oslavách vítězství československého hokejového týmu nad sovětským).

Začátkem roku 1969 politika opět zasáhla do ekonomie a objevila se snaha o znovuvytvoření centrálně řízeného hospodářství, které nepřipouští svobodu podnikání.⁷⁶

Novým generálním tajemníkem se stává Gustav Husák, i přestože se podílel na reformách šedesátých let. V komunistické straně došlo k rozsáhle čistce, při níž bylo vyloučeno téměř 30 000 členů. Tito lidé většinou přišli i o své zaměstnání.

⁷⁴ BĚLINA, P a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 284

⁷⁵ NAVARA, L., ALBRECHT, J. *Abeceda komunismu*. 1. vydání. Brno: Host, 2010, s. 127

⁷⁶ BĚLINA, P a kol. *Dějiny země Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 289

Společnost se propadla do deziluze a deprese. Opět následovala vlna emigrace. Znovu se mezi lidmi začal šířit strach a odpor ke vnucovanému režimu. Obranou většiny z nich byla pasivita (šedá zóna). V srpnu 1969, rok po sovětské okupaci, došlo k manifestacím, kdy se do střetu dostal lid s SNB a Lidovými milicemi. Po tomto výstupu vedení ještě více přitvrdilo. Cenzura, zmanipulovaná média, nemožnost říct svůj názor a neustálá obava ze strany – to byly rysy dalšího desetiletí.

Otupělý život v normalizaci narušila Charta 77 ze dne 1. 1. 1977. Jednalo se o občanské hnutí, které reagovalo na nedodržování lidských práv, ke kterému se ČSSR zavázala svým podpisem v Helsinkách. Mezi nejznámější chartisty patří Václav Havel a Jan Patočka.

K moci v SSSR se dostává v roce 1985 Michail Sergejevič Gorbačov, který viděl budoucnost socialistických států v perestrojce (přestavbě) a glastnosti (veřejná diskuze).

Ovšem země východního bloku prahly po svobodě, po životě bez socialismu. V Československé socialistické republice 17. 11. 1989 začala Sametová revoluce, která předznamenala konec socialistické nadvlády.

5.3 Krize poválečných let v Rovečném

„Do nového roku vstupujeme s úmyslem dát republice lásku a práci.“⁷⁷

První poválečné jaro (květen 1946) byl ve znamení parlamentních voleb, na dlouhou dobu posledních demokratických. V obci Rovečné volby, kterých se zúčastnilo 479 voličů, přinesly tento výsledek: nejvíce hlasů, a to 163, získala Československá strana národně socialistická, Komunistickou stranu Československa volilo 133 voličů, třetí skončila Československá sociálně demokratická strana se 122 hlasy a poté následovala Československá strana lidová se 61 hlasy.⁷⁸

⁷⁷ *Kronika obce Rovečného*

⁷⁸ Autorký kolektiv: BARTOŠ, J., SCHULZ, J., TRAPL, M. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948-1960*, svazek V. 1. vydání. Ostrava: Profil, 1976, s. 213

Na přelomu roku 1945 – 46 se zlepšilo zásobování potravinami, přesto nadále lidé dostávali potraviny na přiděl. V únoru se dostávaly na osobu dvě vejce, v květnu už to bylo vajec osm. Na jaře také přišla větší zásilka UNRRy (správa Spojených národů pro pomoc a obnovu), která obsahovala především sardinky, čokoládu, kakao, konzervované mléko, sušené potraviny jako mouka, luštěniny, dále obuv a oděvy. Kakao a čokoládu dostávaly pouze děti a mládež do dvaceti let. Roku 1946 se urodilo velké množství ovoce, a proto jeho cena klesla: 1kg melounu - 4 Kčs, hrozny – 12 Kčs/kg. Na Vánoce byly k dostání i citrony.

Bohužel první věc, která byla na trhu volná, a vyráběl se jí dostatek, byly lihoviny. Nejsmutnější bylo, že nepřibýlo jen alkoholiků – mužů, ale začala pít i mládež a především ženy.

Rok po válce, přesně 28. října 1946, byl v naší zemi zaveden dvouletý hospodářský a budovatelský plán s platností od 1. ledna 1947, protože republika potřebovala po válce dobře „nasměrovat“. Tento plán byl slavnostně vyhlášen na Václavském náměstí v Praze. Den na to odjel z Čech poslední vlak s německými obyvateli. Tento měsíc došlo i k přihlašování majetku.

V květnu 1947 se situace rázem změnila. Noviny psali o blížícím se hladu ve Francii i jiných státech. I u nás byly sníženy přiděly masa. Bylo méně i pečiva. V květnu jsou vydávány nové šatenky; v červenci se uvolnil vázaný prodej na poukazy. Brzy byl zaveden opět prodej obuvi na lístky.⁷⁹

Dne 5. ledna 1947 byly zavedeny poplatky za úřední výkony, např. poplatek za psa, který činil 20 Kčs.⁸⁰

V obci bylo nutné po válce provést mnoho úprav a obnov, dále ves potřebovala vystavět budovy nové. Proto byl navržen mimořádný rozpočet na rok 1946. Do mimořádného rozpočtu byla zařazena stavba nové měšťanské školy (2 000 000 Kčs), vodovod, kanalizace a regulace potoka (2 000 000 Kčs), stavba kulturního domu (1 000 000 Kčs), regulační plán (100 000 Kčs), celkem tedy 5 100 000 Kčs bylo zapotřebí na stavbu obecních budov. Finanční prostředky měly být vypůjčeny z Obecní záložny v Rovečném na 4,5 procentní úrok. Přípravné práce byly svěřeny Františku Srstkovi. Na podzim se započaly stavební akce lámáním kamene na stavbu školy dle plánu, který

⁷⁹ *Obecní kronika Rovečné*

⁸⁰ *tamtéž*

vypracoval a 22. prosince 1946 odevzdal Ing. Sedláček. Od 9. září 1946 byla započata i stavba vodovodu, k níž plány opět vypracoval Ing. Sedláček. Z kraje zimy se rozběhly stolařské práce pro stavbu školy u firmy Metoděj Horáček v Olešnici. Instalace ústředního topení ve škole byla svěřena firmě Antoma – Tomášek. Dále obec zažádala stavbu čtyř bytových jednotek a povolení bylo uděleno 27. listopadu tohoto roku úřadem ONV v Boskovicích. Stát přispěl do obecního rozpočtu částkou 90 000 Kčs na pořízení obecního rozhlasu.

Dne 17. května 1948 byla sloučena Komunistická strana Československa s Československou sociálně demokratickou stranou dělnickou. 30. května se konaly volby do Národního shromáždění s jednotnou kandidátní listinou. Mimoto byly vydány ještě bílé lístky pro ty, kdo nesouhlasil s kandidátkou. 7. června se prezident Dr. Ervard Beneš vzdává pro nemoc svého úřadu, aby týden nato byl zvolen prezidentem Československé republiky Klement Gottwald. Moci se ujímá Komunistická strana Československa. Tímto se počala měnit nejen situace politická, ale i hospodářská a také obyčejný život obyčejných lidí.

Jak na tom byla obec Rovečné v roce 1948 finančně, lze vyčíst obecního účtu:

Řádné hospodaření:

Příjem - 1, 318. 243, 60 Kč

Vydání - 1, 298. 337, 80 Kč

Přebytek - 19. 905, 80 Kčs

Mimořádné hospodaření:

Příjem - 14, 255. 228, 80 Kč

Vydání - 14, 218. 434, 20 Kč

Přebytek -36. 794,60 Kč⁸¹

⁸¹ *Obecní kronika Rovečné*

5.4 Život v obci východního bloku

V prvních měsících roku 1949 došlo ke znárodnění obchodů a živností. Potravinářské obchody byly pod vedením komunistické strany přetvořeny a přejmenovány na „Včely“ nebo „Prameny“. Bohužel ve znárodněných obchodech bylo vše dražší. Například kůže podražila až o 300 procent, látky o 100 procent. Byly vydávány i nové lístky, zboží se na ně dávalo na body. Co se týče nároků na potraviny, i zde došlo ke změnám: na každou osobu bylo přidáno ¼ kilogramu másla za týden, občané starší 20 let neměli nárok na cukroví, dětem měly nárok na kilogram cukroví za 145 Kčs.⁸²

Byl povolen i volný obchod, kde byly k dostání oděvy, obuv, ale i maso a pečivo. Pokud měl někdo nedostatek bodů, mohl zboží doplatit penězi. Bez lístků bylo také možné dostat jídlo v hostincích, ovšem s příplatkem.

V Rovečném bylo založeno JZD a lidé, kteří přišli o své obchody a živnosti, dostali práci v tomto zemědělském družstvu. JZD bylo v začátku bez koní, vlastnilo 60 hektarů půdy a během prvního půlroku se zadlužilo (schodek 150 000 Kčs).

Proti roku 1949 bylo prodáno v roce 1950 více chleba o 46%, mouky o 30%, masa o 32%, sádla o 56%, vajec o 14%, textilu o 29%, obuvi o 40%, konfekce o 48%. Příčinnou této situace byla kolektivizací zemědělství, čímž ubylo samozásobitelů a ti se obraceli se vším na trh.⁸³

Krajské národní výbory vykonaly i několik změn týkajících se správního členění v boskovickém okrese. Část obcí připadlo k nově vytvořenému blanenskému okresu Naše obec a okolí byla přidělena k okresu Bystřice nad Pernštejnem.⁸⁴

Naší obci patřilo v roce 1950 987 hektarů půdy, stálo zde 178 domů a žilo zde 665 obyvatel.⁸⁵

Obrovskou křivdu lidé v Rovečném pocítili, když nedokončená stavba školy měla být na návrh členů KSČ přestavěna na továrnu. To mělo jistý záměr – továrna měla vzít

⁸² *Obecní kronika Rovečné*

⁸³ *tamtéž*

⁸⁴ *Kronika obce Rovečného*

⁸⁵ Autorký kolektiv: BARTOŠ, J., SCHULZ, J., TRAPL, M. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948-1960*. 1. vydání. Ostrava: Profil, 1976, s. 213

pracovní síly zemědělcům, a tím je donutit ke vstupu do JZD. Naštěstí profesor Josef Kohout, který stál u zrodu celé stavby, přesvědčil rozhodující orgány, že stavba je na továrnu nevhodná, na stroje malá. Stavba školy mohla tedy nadále nerušeně pokračovat.

Roku 1950 byla zřízena v budově evangelické fary obřadní síň. Rovečné se stalo první obcí v okrese Bystřice nad Pernštejnem, kde byl uzavřen první občanský sňatek.⁸⁶

Život v obci dalších několik let pokračoval klidně. Roku 1957 byla s velkou slávou dokončena stavba vodovodu započatá v roce 1948. Stavba školy nadále pokračovala. Místní poměry byly uvolněny. Některým rolníkům bylo dovoleno vystoupit z JZD, pokud zaplatili malé procento dluhu družstva. Tím alespoň zčásti finančně družstvu ulevili, proto bylo možné v roce 1960 postavit vepřín za 20 000 Kčs. Ročně vepřín vyprodukoval 140 kilogramů masa, což bylo velmi neúměrné spotřebě krmiv.⁸⁷

Ovšem, jak je známo, lidé podváděli a švindlovali odjakživa. Například vedoucí rovečinského JZD vyměňoval svoje malá prasata za větší družstevní. Stejně tak podváděli i místní hospodáři prodávající mléko a to dvojnásobným způsobem: buďto do mléka přilévají smetanu, aby jim mlékárna proplatila větší tučnost, anebo když se mléko jen měřilo na množství a neodebíraly se vzorky, lidé mléko ředili vodou.

V tom samém roce, kdy byl postaven vepřín, byla dokončena stavba šesti bytových jednotek. Zároveň byla stará škola z roku 1882 přestavěna na dětský domov za 320 000 Kčs. Kapacita domova byla 42 dětí. Dětský domov byl otevřen 22. října 1960.

Roku 1961 bylo v obci napočítáno 179 domů se 703 obyvateli.⁸⁸

Doba šedesátých i sedmdesátých let byla nadále klidná, lidé měli práci, buď na stavbách obecních budov, nebo v zemědělském družstvu.

Roku 1968 bylo na návsi a u školy byly zasazeny lípy (symbol Pražského jara), k tomu hrála dětská dechovka. Později byly lípy schválně polámaný, ale jedna z nich se vzchopila a roste dodnes.

Během 60. a 70. let lidé začali za prací dojíždět, nejčastěji do Bystřice nad Pernštejnem či do Olešnice, a nechávali se zaměstnávat, proto není divu, že Rovečné přišlo o pekárnu, masnu, ovoce a zeleninu či obuvnictví vedené živnostníky. Namísto toho bylo

⁸⁶ GLOSER, J. J. *Rovečné*. 1. vydání. Litomyšl: HGR, 2009, s. 33

⁸⁷ *Kronika obce Rovečného*

⁸⁸ *Obecní kronika Rovečné*

vše zboží soustředěno do jednoho místa a roku 1975 se začalo stavět Obchodní středisko na místě bývalého dětského hřiště. Obchod byl na dvě patra a bylo zde k dostání vše od pečiva přes maso až k oblečení. Obchod byl otevřen 27. října 1978. Stavba stála 2. 535. 000 Kčs. Na stavbě bylo odpracováno 29 352 hodin, z toho 11 158 hodin bylo zdarma odpracováno brigádníky. Tyto brigádnické akce byly nazývány „Akce Z“ a byly jediným možným způsobem, jak leccos v obci vybudovat. Brigádníci „Akce Z“ postavili v roce 1982 mateřskou školu a roku 1988 vybudovali kanalizaci.⁸⁹

Naše obec se v druhé polovině 20. století rozrůstala a modernizovala jako nikdy předtím, mohla se pyšnit novou školou, dětským domovem a dokonce i zdravotním střediskem. Chudoba z války byla dávno pryč, lidem se vedlo dobře, měli práci a zbýval jim čas i na zábavu. V domácnostech se začínaly objevovat různé moderní novinky, jako například první televizory. Většina starousedlíků z Rovečného dodnes vzpomíná na socialismus pozitivně, jelikož komunistický režim nijak významně do života občanů v Rovečném nezasahoval, lidé ze vsi nebyli stíháni, ani jinak „popotahováni.“⁹⁰

Televize s sebou přinesla i novoty mravů. Dívky začaly své dlouhé vlasy nosit rozpuštěné a oblékali se do dlouhých kalhot. Muži si zase nechávali narůst vousy, ale také vlasy, a stejně tak, jako dívky, je nosily rozpuštěné. Starší generaci to pobuřovalo. Stěžovali si, že nebylo k rozeznání muže od ženy. Dokonce při jedné taneční zábavě v Rovečném byl jeden naondulovaný vlasatec, jak se jim říkalo, vyzván k tanci omylem jiným vlasatcem.⁹¹

Později přišly do módy krátké sukénky tzv. mini-sukně, tímto mladé ženy provokovaly nejen muže, ale opět i starší lidi. Ostatní se o těchto mladých „moderních“ lidech bavili jako o lidech s rozvratem charakteru s vadným morálním založením.⁹²

Dá se říci, že rok 1989 nepřinesl žádné zásadní zvraty v životech rovečínského obyvatelstva. Novou politickou situaci přijali různě, někdo s nadšením, někdo s nevolí a dál žili po svém.

⁸⁹ GLOSER, J. J. *Rovečné*. 1. vydání. Litomyšl: HGR, 2009, s. 35

⁹⁰ Rozhovor s pamětnicí Annou Srstkovou

⁹¹ Rozhovor s pamětnicí Annou Srstkovou

⁹² *Kronika obce Rovečného*

6. Slavní rodáci

Slavní a úspěšní lidé se nerodí jen ve velkých městech, jako je Paříž, Londýn nebo Praha, ale i v malých zapomenutých vesničkách jako je Rovečné. I odtud pochází několik významných osobností.

6.1 Mudr. Antonín Fleischer

Za nejslavnějšího občana Rovečného je považován Mudr. Antonín Fleischer, syn evangelického kněze Benjamina Fleischera. Narodil se 17. února 1850 a měl jedenáct sourozenců. Vystudoval gymnázium v Těšíně, dále pak medicínu ve Vídni. Stal se lékařem a působil v Brně. Byl jmenován lékařem železničních drah a to roku 1888, byl členem nejvyšší zdravotní rady ve Vídni, dále předsedou brněnské lékařské rady.⁹³ Zemřel 22. října 1934.

Proslavil se, a to celosvětově, svou činností v entomologii. Nalezl mnoho nových brouků, které zkoumal, popsal a dal jim jméno. Dvacet šest z nich nese jeho jméno, např. Fleischerella, Pharus Fleischeri či Prosocees Fleischeri.⁹⁴ Jeho poznatky jsou zaznamenány ve sto dvaceti třech vědeckých pracích, jichž je autorem. K poznávání brouku vypracoval tabulky, aby bylo lehčí a přehlednější brouka zařadit, ke své čeledi a třídě.

V roce 1875 se zabýval problémem kůrovcové epidemie na Šumavě, na toto téma napsal dílo Krátká rozprava o lýkožroutech čili kůrovcích.⁹⁵

Při příležitosti svých osmdesátých narozenin byl jmenován čestným občanem. Básník Jiří Mahen Fleischerovi k tomuto jubileu jako dar složil báseň.

...

Tvých osmdesát je jak lidské mládí...

Nesčetných krovek jasný bzukot slyším.

⁹³ *Kronika obce Rovečného*

⁹⁴ *tamtéž*

⁹⁵ GLOSER, J. J. *Rovečné*. 1. vydání. Litomyšl: HGR, 2009, s. 109

*Ty žil jsi prostě oddán věcem vyšším
a dnes jsme všichni kolem Tebe rádi.⁹⁶*

6.2 Jindřiška Wurmová

Nejen muži, ale i ženy jsou úspěšné. Další slavnou rodačkou Rovečného je Jindřiška Wurmová, rozená Fleischerová. Narodila se 8. února 1863. Vystudovala gymnázium, dva roky žila ve Švýcarsku, vdala se za ředitele banky Slávie, Bořivoje Wumra. Ovládala několik jazyků, byla výborná klavíristka.

Roku 1911 manželům Wurmovým zemřela šestiletá dcera Miladka, což bylo podnětem k tomu, aby se Jindřiška Wurmová stala členkou dobrovolné instituce České zemské komise na ochranu mládeže, kde se snažila poskytovat českým dětem pomoc a ochranu.⁹⁷

Roku 1912 založila Mírovou jednotu a byla její předsedkyní. Celý život věnovala úsilí mírové myšlence.

Od roku 1920 se Wurmová začala zabývat sociální činností, starala se o mladé „provinilce“ (mladí lidé na scestí), k čemuž jí město Brno vymezilo místnost jedné z budov na Cejlu. K ruce měla jednu pracovníci, která obstarávala administrativní záležitosti. Dále dojížděla i k vězňům na Mírově, kde se společně s vedením věznice snažila o nápravu vězňů.⁹⁸

Roku 1923 se stala členkou Mezinárodní mírové rady, Unie žen, Unie společností pro svaz národů, Ligy žen pro mír a svobodu atd.⁹⁹ Přednášela v Praze na mezinárodním kongresu Svazu světového bratrství. Psala mírové články do časopisů, jež byly překládány do několika jazyků. Byla odhodlanou bojovnicí za mír, spravedlnost a rovnost. Členkám jejích mírových organizací se z legrace říkalo Mírové tetičky.

⁹⁶ GLOSER, J. J. *Rovečné*. 1. vydání. Litomyšl: HGR, 2009, s. 109

⁹⁷ BEDNÁŘOVÁ, V. *Životní odkaz Jindřišky Wurmové a její přínos pro domácí a mezinárodní mírové hnutí*. Brno, 1994, s. 5

⁹⁸ tamtéž, s. 11

⁹⁹ *Kronika obce Rovečného*

Velice intenzivně se účastnila boje za mír, což bylo její životní poslání. Mimo to se okrajově věnovala i literatuře, napsala několik děl. Její prvotinou byla kniha *Z deníku sedmnáctileté* z roku 1899. Ceněna je především pro svá díla *Mírová čítanka*, *Ze staré rovečské fary*, *Symfonie*, *Válka a mír* atd.¹⁰⁰

¹⁰⁰ BEDNÁŘOVÁ, V. *Životní odkaz Jindřišky Wurmové a její přínos pro domácí a mezinárodní mírové hnutí*. Brno, 1994, s. 4

7. Praktická část

Téma: Naše obec v historii i současnosti

Věková skupina: 9. třída na ZŠ

Čas: 2 vyučovací hodiny (po 45 minutách)

Prostředí: klasická třída na ZŠ v obci Rovečné

Způsob práce: skupinová po 4 – 5 žácích, individuální

Cíl: získání základních poznatků o historické i současné podobě obce Rovečné

Výstup: pokus o zpracování vlastního návrhu na úpravu jakékoliv části obce

Pomůcky: Kronika obce Rovečného, Obecní kronika Rovečné, fotografie historické i soudobé obce Rovečné, lepidlo, nůžky, balicí papír, kreslicí potřeby, tužka, pravítko

1 hodina:

Seznámení žáků s krátkou historií obce, polohou a správním členěním, dále zadání úkolu

Učitel podá krátký výklad, žáci si do sešitu značí poznámky:

- Obec Rovečné se nachází na Českomoravské vrchovině a v dnešní době spadá do kraje Vysočina
- V současnosti žije v obci 649 obyvatel
- Rovečné bylo založeno v době kolonizace ve 13. století pány z Pernštejna
- V 16. století se vesnice stala majetkem pánů z Kunštátu a v roce 1849, při vzniku okresů a zániku panství, spadá do okresu Kunštát, aby se v době Protektorátu Čechy a Morava stala součástí boskovického okresu; od roku 1949 byl naším okresním městem Žďár nad Sázavou, v dnešní době je obec Rovečné součástí kraje Vysočina
- Dříve obec nesla název Rovečín podle německého Rowetschin, v roce 1925 byl název Ministerstvem vnitra pevně ustanoven na Rovečné

Čas: cca20 minut

Následně učitel zadává žákům domácí úkol, který zní takto: Na následující hodinu se pokuste vyhledat co nejvíce informací a poznatků o obci, které se týkají historie i současnosti. Poté vyhledejte fotografie obce (tím jsou myšleny i fotografie vašich domů a okolí, ve kterém bydlíte) ze zdrojů, které máte k dispozici (rodinná alba, internet,...) a přineste je do hodiny. Nezapomeňte si s sebou vzít tužky, pravítka, lepidla a rýsovací a malovací potřeby.

Čas: 10 minut

Test: Aby si učitel ověřil základní obecné historické znalosti žáků, které jsou k danému tématu Naše obec v historii i současnosti potřeba, zadá žákům krátký test, který není na známky.

- 1, Vysvětlí pojem robota
- 2, Uved' dvě reformy Marie Terezie, dále také dvě reformy Josefa II.
- 3, Pokus se vysvětlit pojmy exil, odboj a partyzán
- 4, Napiš vše, co víš o heydrichiádě

Poté, co žáci dopíší test, společně s učitelem si jej opraví a doplní si své nedostatky. Opravený test si nalepí do sešitu, aby ho kdykoliv mohli zpětně využít.

Čas: 15 minut

Cíl: seznámení žáků se základními informacemi

2. hodina:

Učitel seznámí žáky s první částí hodiny: Žáci mají za úkol rozdělit se do čtyř až pěti skupin po třech až čtyřech jedincích. V těchto skupinách mají pomocí balicího papíru, nůžek, lepidla, psacích potřeb a fotografií vytvořit koláž a to formou fotografie a krátkého popisku, co se k ní váže, např. pokud žáci použijí fotografii evangelického kostela, připíší základní informace, která se kostela týkají (vznik, poloha, funkce atd.). Pokud mají žáci informace o objektu, instituci, činnosti či tradici v obci, ale nemají fotografii, mohou se pokusit chybějící fotografii nahradit vlastní malbou.

Čas: 25 minut

Projekt: V druhé části hodiny mají žáci za úkol v rozdělených skupinách vypracovat projekt. Na další kus balicího papíru se pokusí nakreslit vlastní návrh na úpravu jakékoliv části obce, o které si myslí, že by tuto úpravu potřebovala, např. zanedbané koupaliště, hyzdící staré budovy (pošta, hostinec) na nové návsi či úprava komunikací a vybudování chodníků.

Hotovými projekty i kolážemi poté žáci sami vyzdobí jídelnu, chodby a učebny školy.

Čas: 20 minut

Cíl: vzbuzení v žácích zájmu o vlastní okolí, ve kterém žijí, aby se dále aktivně účastnili dění v obci a nestali se jen pasivními pozorovateli

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo pokusit se vytvořit objektivní práci, která se týká historie obce Rovečné. K tomuto jsem použila obecní kroniky a odbornou literaturu.

V úvodu jsem představila obec ve vzdálenější historii, v následujících jednotlivých kapitolách jsem se snažila o přiblížení kontextu dobového, a to jak obce, tak i kvůli souvislostem zemí Koruny české jako celku. Dále jsem se věnovala situaci politické, ekonomické a společenské v různých etapách 20. století.

V praktické části jsem se pokusila vytvořit metodický list dvou vyučovacích hodin dějepisu zaměřený na obec v historii i současnosti. Cílem tohoto metodického listu bylo vzbudit v žácích zájem o obec, ve které žijí.

Pro hlubší zkoumání historie obce je možné využít Obecní protokoly v historickém archivu ve Žďáru na Sázavou či záznamy z protokolů katolické a evangelické církve v Rovečném.

Seznam použité literatury

GLOSER, J. J. *Rovečné*. 1. vydání. Litomyšl: HGR, 2009, s. 216, ISBN 978-80-254-5691-0

TENORA, J. *Kunštátský okres*. 1. vydání. Brno: GARN, 2007, s. 195, ISBN 978-80-86347-50-9

Autorky kolektiv: BARTOŠ, J., SCHULZ, J., TRAPL M. *Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1948-1960*, svazek V. 1. vydání. Ostrava: Profil, 1976, s. 330

BĚLINA, P. a kol. *Dějiny zemí Koruny české II*. Praha: Paseka, 1992, s. 309, ISBN 80-85192-30-6

VACULÍK, J., ČAPKA F. *Nástin českých dějin 20. století*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1999. s. 234, ISBN 80-210-2167-5

KALINOVÁ, L. *Společenské proměny v čase socialistického experimentu*. 1. vydání. Praha: Academia, 2007, s. 363, ISBN 978-80-200-1536-5

HEUMOS, P. „Vyhrňme si rukávy, než se kola zastaví!“ Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2006, s. 143, ISBN 80-7285-075-X

NAVARA, L., ALBRECHT, J. *Abeceda komunismu*. 1. vydání. Brno: Host, 2010, s. 235, ISBN 978-80-7294-340-1

BEDNÁŘOVÁ, V. *Životní odkaz Jindřišky Wurmové a její přínos pro domácí a mezinárodní mírové hnutí*. Brno, 1994, s. 41

HUŇÁČEK, Z. a kol. *Český antifašismus a odboj*. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1988, s. 558

Kroniky:

Kronika obce Rovečného (uloženo v rodině kronikáře Adolfa Srstky)

Obecní kronika Rovečné (uloženo na OÚ Rovečné)

Rozhovor s pamětnicí Annou Srstkovou

Seznam příloh

1. Příloha - četnická stanice v roce 1910 stojící na návsi, v 80. letech 20. století byla budova zbourána, v dnešní době se na tomto místě nachází obchod s potravinami
2. Příloha - náměstí před rokem 1939, pohled od evangelické fary na měšťanskou školu, dnešní dětský domov
3. Příloha - pomník s bustou T. G. Masaryka v den slavnostního odhalení
4. Příloha - evangelický kostel v horní části návsi, foceno od pošty v roce 1948
5. Příloha – sokolovna stojící rovněž na návsi, v dnešní době se v tomto místě nachází kulturní dům

Fotografie byly pořízeny z CD Fotografie Rovečné (uloženo na OÚ Rovečné)

Přílohy

Příloha 1

Četnická stanice kolem r. 1910

Příloha 2

Náměstí před rokem 1939

Pomník na náměstí v roce 1928

Příloha 5

Evangelický kostel v roce 1948

Příloha 6

Sokolovna 1933

Anotace

Jméno a příjmení:	Petra Srstková
Katedra:	Společenských věd
Vedoucí práce:	PhDr. Pavel Kopeček
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Obec Rovečné ve 20. století
Název v angličtině:	Rovečné village in the 20th century
Anotace práce:	Práce se zabývá analýzou ekonomického, politického a společenského života ve 20. století v zemích Koruny české a promítnutím všech těchto hledisek v obci Rovečné.
Klíčová slova:	Obec Rovečné, Československo, 1. světová válka, 2. světová válka, komunismus, normalizace.
Anotace v angličtině:	Work analyzes the economic, political and social life in the 20th century in the lands of czech Crown and the projection of all these aspects in the village Rovečné.
Klíčová slova v angličtině:	Village Rovečné, Czechoslovakia, 1st World War, 2nd World War, communism, normalization.
Přílohy vázané v práci:	Historické i soudobé fotografie obce Rovečné
Rozsah práce:	62 stran
Jazyk práce:	čeština